

Alegerile din SUA (2020) - între constituționalism și violență [US elections (2020) - between constitutionalism and violence]

Doru TOMPEA

Abstract: *This paper was inspired by the US presidential election, especially by the gap created after the vote itself, between the principles of a Constitution considered a paradigm of democracy, over 200 years old, and violent attacks on the principles and symbols of American democracy. I tried to set the perspectives of the American society after the violence at the Capitol, which highlighted the fractures within it, how the US will look in the Biden era, and of the international relations in this presidential term. I aimed to put on the page excerpts from the American and international press, with the most relevant analyses from political scientists, analysts, and journalists with experience in American society and the political system.*

Keywords: *US Constitution, presidential elections, Congress, Capitol, violence, mass media.*

I. Principiile Constituției Americii

Așa cum analizăm în studiul „O Constituție simplă și clară pentru o națiune mare și puternică”¹, *Constituția Americii* este una dintre cele mai concise din lume: are 4543 de cuvinte, cuprinse în 7 articole, și a fost completată, până în prezent, cu doar douăzeci și șapte de amendamente.

Articolul I cuprinde 10 secțiuni cu referire la puterea legislativă, membrii Camerei Reprezentanților, Senatul, desfășurarea alegerilor pentru cele două Camere ale Congresului, constituirea cvorumurilor, procedurile acestora, privilegiu, imunități, drepturi, incompatibilități, raporturile cu președintele, adoptarea legislației federale, migrația, politica externă și încheierea tratatelor externe. Articolul II cuprinde patru secțiuni care definesc puterea executivă, rolul și prerogativele președintelui, relațiile sale cu Congresul, demiterea acestuia și a vicepreședintelui. Articolul III definește, în trei secțiuni, puterea judecătorească. Articolul IV definește raporturile dintre guvern și puterea federală față de statele membre, drepturile și libertățile civile în uniune; articolul V stipulează modul de adoptare a

¹Doru Tompea, „O constituție simplă și clară pentru o națiune mare și puternică”, în Sorin Bocancea (coord.), „Opinii esențiale pentru legea fundamentală”, Ed. Institutul European, Iași, 2013, pp. 41-54.

amendamentelor constituționale; articolul VI prevede datoria publică, jurământul de credință sau declarația solemnă a fiecărui membru și funcționar al Congresului, Executivului, Justiției și a celor de la nivelul tuturor statelor membre de a sluji Constituția; articolul VII prevede modul de ratificare și adoptare a Constituției de către statele membre.

De-a lungul a peste două secole, Constituția SUA a fost completată cu douăzeci și șapte de amendamente (dintre care zece constituie *Carta Drepturilor*), ultimul fiind propus în 25 septembrie 1789 și ratificat abia în 7 mai 1992.

Constituția SUA se fundamentează pe următoarele principii²: a) federalismul - asigură echilibrul între guvernarea centralizată și autonomia statelor uniunii. Prerogativele limitate ale autorității federale exprimă convingerea că administrațiile locale cunosc și soluționează mai bine problemele statelor și comunităților, dar și faptul că un guvern federal prea puternic și centralist ar limita libertatea; și b) separația puterilor în stat, care distribuie autoritatea între cele trei ramuri ale puterii: legislativă, executivă și judecătorească. Separația puterilor în stat se regăsește în primele trei articole ale Constituției, care reglementează atribuțiile fiecăreia.

Puterea legislativă este exercitată de Congres, alcătuit din Senat și Camera Reprezentanților. Fiecare stat trimite câte doi reprezentanți în Senat (100 de senatori), indiferent de mărimea populației, și un număr de reprezentanți proporțional cu populația. Enumerarea puterilor Congresului evidențiază faptul că el are doar autoritatea dată de Constituție și de *Amendamentul X*, dar, ca și Constituția, înseși actele decretate legal de către Congres constituie „legea supremă a țării”, iar în caz de conflict între legile federale și cele statale, prevalează primele.

Alte comparații între Senat și Camera Reprezentanților:

1. Inițial, prevederea constituțională a fost ca Senatul să fie ales de legiuitorii statali (Articolul I, Secțiunea 3), dar situația s-a schimbat în 1913, prin *Amendamentul XVII*, conform căruia senatorii sunt aleși direct de către votanți³. Astfel, deși Constituția opera la început o distincție importantă între senatori și reprezentanți și prin modul de alegere, de mai bine de o sută de ani membrii ambelor Camere sunt aleși prin vot direct de către popor.
2. Mandatul senatorilor este de șase ani, al reprezentanților - de doi ani. Alegerea senatorilor este astfel etapizată încât o treime din Senat se primenește la fiecare doi ani.

²David P. Currie, „Constituția Statelor Unite ale Americii. Comentarii”, Ed. Nord Est, Iași, 1992, pp.29-45.

³„The Annenberg Guide to the United States Constitution”, <https://www.annenbergclassroom.org/constitution/> (accesat pe 25 februarie 2021).

3. Condițiile pentru a fi senator sunt vârsta de minimum 30 de ani și deținerea cetățeniei americane de cel puțin 9 ani (Articolul I, secțiunea 3), în timp ce reprezentanții trebuie să aibă peste 25 de ani și să aibă cetățenie de cel puțin 7 ani (Articolul I, secțiunea 2).
4. Senatul elaborează legi, este marele consiliu executiv al națiunii, validează tratatele încheiate de președinte, iar Camera are de regulă doar funcții legislative. În mod particular, în cazul unei proceduri de *impeachment* pentru demiterea unui președinte, vicepreședinte sau judecător federal, acuzațiile sunt aduse de Cameră, dar Senatul este cel care judecă și decide (cu două treimi) îndepărtarea din funcție a persoanei respective (Articolul I, secțiunea 3).

În ceea ce privește atribuțiile Președintelui SUA, acestea sunt reglementate în Art. II, secțiunea 1, în care se precizează că puterea executivă federală aparține președintelui, durata unui mandat fiind de patru ani. Alegerile au loc în prima zi de marți a lunii noiembrie, iar președintele depune jurământul în ziua de 20 ianuarie a anului următor.

Până la adoptarea *Amendamentului XXII* (în 1951), numărul de mandate nu era limitat prin Constituție, dar exista o tradiție a maximum două mandate, după exemplul președintelui George Washington, care refuzase să candideze pentru al treilea mandat. După ruperea tradiției de către Franklin D. Roosevelt, care a candidat și a câștigat de patru ori alegerile (cel de-al patrulea mandat al său fiind întrerupt prin deces), s-a introdus amendamentul conform căruia un președinte poate fi ales pentru maximum două mandate⁴.

Deoarece autorii *Constituției* nu au avut încredere că poporul face întotdeauna o alegere bună, dar mai ales pentru a da mai multă putere și statelor mici, s-a mai introdus un filtru, astfel că președintele nu este ales direct de popor, ci de către corpul electorilor, votați de alegătorii din fiecare stat (articolul II, secțiunea 1, amendamentul XII). Astfel, fiecare stat alege un număr de electori corespunzător numărului său total de senatori și reprezentanți (întrucât doar numărul de reprezentanți este proporțional cu populația, pe când numărul de senatori este de doi indiferent de mărimea statului, în acest fel se asigură o reechilibrare a raportului de forțe, pentru ca statele cu populație foarte numeroasă să nu controleze în prea mare măsură alegerea președintelui). Câștigătorul voturilor populației dintr-un stat primește toate voturile electorilor, sistemul fiind de tip *winner-take-all* (cu excepția statelor Maine și Nebraska⁵).

⁴ *Ibidem*.

⁵ „Split Electoral Votes in Maine and Nebraska”, <https://www.270towin.com/content/split-electoral-votes-maine-and-nebraska/> (accesat pe 22 februarie 2021)

Independența Președintelui față de Congres este categorică și limitată de faptul că poate fi demis de o complicată procedură de *impeachment*, adică doar dacă se dovedește a fi învinuit de „trădare, corupție sau alte grave delictе și infracțiuni”, fiind necesară o majoritate de voturi în Camera Reprezentanților și două treimi în Senat. Pentru asigurarea legitimității și stabilității funcției prezidențiale, Constituția precizează că Președintele este un magistrat ales, devine singurul și unicul reprezentant al puterii executive a uniunii statelor. Chiar dacă pierde sprijinul majorității în Congres, el nu abandonează și nu poate fi demis, pentru că este ales de popor, prin intermediul votului electorilor. Președintele nu poate împiedica aplicarea legilor și nu se poate sustrage obligației de a le implementa. Este independent de Congres, dar și controlat de Congres. El este, *de facto*, șeful statului, comandant șef al Armatei, Marinei de Război și Forțelor Aeriene, convoacă cele două Camere și formează „Cabinetul Prezidențial”.

În ce privește Vicepreședintele SUA, inițial a existat varianta ca el să fie din alt partid decât președintele (fiindcă devenea vicepreședinte contracandidatul care obținuse poziția a doua), apoi varianta să reprezinte același partid, cum este în prezent, cei doi candidând în tandem (modificarea a devenit posibilă datorită *Amendmentului XII*, adoptat de Congres în 1803 și ratificat de state în 1804)⁶. Totuși, Constituția nu îi interzice formal nici acum președintelui să-și aleagă, pentru a candida în echipă, un vicepreședinte din alt partid sau independent, dacă ar dori acest lucru⁷ (ceea ce, evident, nu se întâmplă niciodată în practică). Atributele vicepreședintelui sunt puține: de prezidare a Senatului, de balansare a votului în caz de egalitate, de prezidare a ședințelor de validare a voturilor Colegiului Electoral și de preluare a atribuțiilor președintelui în anumite cazuri.

Puterea judecătorească, conform articolului III, secțiunea 1, este reprezentată de Curtea Supremă de Justiție a SUA și tribunalele subordonate, respectiv tribunalele districtuale și curțile de apel intermediare. Judecătorii federali dețin funcția „câtă vreme au o bună purtare”, fără grija unor represalii din partea altor ramuri ale puterii. Ei au atribuția să judece „cazuri” și „controverse”, adică procese. Legiuitorii americani au consimțit să creeze o putere judecătorească federală care să aplice legile în întreaga țară, pentru a decide asupra unor probleme de interes general, astfel încât această putere judecătorească federală a dus la formarea Curții Supreme de Justiție, ai căror membri sunt nominalizați de Președinte și confirmați de Senat, prin vot. În același timp, s-au înființat tribunalele inferioare ale statelor, care judecă procese de competență locală.

⁶⁶ „The Annenberg Guide...”.

⁷ Tom Murse, „How Presidents and Vice Presidents Are Elected”, *ThoughtCo*, 15 ianuarie 2021, <https://www.thoughtco.com/president-and-vice-president-opposing-parties-3367677> (accesat pe 22 februarie 2021).

Principiul separației puterilor este completat de cel al *controlului reciproc al puterilor* (*checks and balances*), care urmărește prevenirea abuzurilor de putere, în mod echilibrat, de către fiecare ramură a puterii. Acest mecanism de autoreglare din sânul sistemului de putere american se regăsește în „teoria controlului reciproc al puterilor statului”, sub girul permanent al Constituției.

Constituția a dat administrației federale împuterniciri limitate, dar la ratificarea acesteia în convențiile statelor s-a strecurat temerea că ea ar putea limita libertatea statelor și a cetățenilor, astfel că, în 1789, Congresul a propus douăsprezece amendamente, dintre care primele zece, ratificate în 1781, reprezintă Carta Drepturilor. Aceste amendamente reglementează libertatea presei, cuvântului, religiei, reglementarea proprietății private, a proceselor de drept comun ș.a. Primește o atenție constantă în dezbaterea publică *Amendamentul al II-lea*, care consfințește dreptului poporului de a deține și purta arme. *Amendamentul XIII*, de la sfârșitul Războiului Civil, în 1865, a abolit sclavia, eradicarea acestei discriminări fiind consfințită în *Amendamentele XIV și XV*.

Constituția de la 1787 și amendamentele aduse încorporează teoria dreptului natural, a guvernării democratice, a participării poporului la desemnarea autorității politice, a supremației legii, care, îndeosebi prin amendamentele IV, V, VI și VIII, reglementează garantarea respectării drepturilor civile ale cetățeanului, împiedicarea abuzurilor asupra individului, dar și respectarea de către acesta a legilor țării.

Dincolo de disputele istorice, filosofice, politice și juridice, Constituția SUA este un element de identitate națională respectat, fiind o componentă a culturii populare; poporul american nu s-a trezit cu ea impusă, ci a participat la crearea sa, așa cum a participat și la Războiul de Independență, „la început în sens formal, metafizic, menționat într-un Preambul revoluționar ce deschide un document în multe privințe conservator. Dar apoi, și ca actor principal al schimbării constituționale”⁸. Impactul semnificativ al constituționalismului american nu a fost direct, prin preluarea instituțiilor existente, ci „unul indirect, prin forțarea unor reacții la dezvoltările constituționale și politice din noua republică”⁹.

Așa cum remarcă și Friedrich A. Hayek, „oricât de reușit a fost experimentul american în constituționalism – iar eu nu cunosc vreo altă Constituție scrisă care să fi rezistat nici pe jumătate cât cea americană – el este, totuși, doar un experiment într-un mod nou de a ordona

⁸Cătălin Avramescu, *Constituția SUA - comentariu, text și note*, Ed. Humanitas, București, 2010, pp. 110-128, 158-179.

⁹Carl J. Friedrich, *The Impact of American Constitutionalism Abroad*, Boston University, 1967; George Athan Billias, *Constitutionalism Heard Round the World. A global perspective*, New York University Press, New York, 2009.

guvernarea și nu trebuie să-l privim ca și cum ar conține toată înțelepciunea din lume. Principalele trăsături ale Constituției americane s-au cristalizat într-un stadiu atât de timpuriu al înțelegerii sensului unei constituții, iar pentru a încorpora în documentul scris lecțiile învățate s-a folosit atât de puțin puterea de amendare, încât, în anumite privințe, părțile nescrise ale Constituției sunt mai instructive decât textul. Pentru scopurile oricărui studiu, principiile generale care îi stau la bază sunt mai importante decât oricare dintre trăsăturile sale particulare”¹⁰.

II. Perspective asupra situației din Statele Unite la începutul anului 2021

Vom urmări în acest subcapitol cum a reflectat presa atacurile la simbolurile democrației americane și starea societății americane la sfârșitul epocii Trump și începutul epocii Biden, prezentând *in extenso* și comentând patru articole ale unor analiști, politologi și jurnaliști americani și români pe care le consider relevante în context.

1. Francis Fukuyama, în *Foreign Affairs*: „Putred până în măduvă?”

Într-un articol publicat de Francis Fukuyama (profesor de relații internaționale la Universitatea Stanford) în *Foreign Affairs* și preluat inclusiv în presa românească¹¹, cunoscutul politolog oferă o analiză fină a funcționării guvernământului american.

Ceea ce se întâmplă acum este un incident cu acumulări și rădăcini adânci, consideră Fukuyama, care încă din anul 2014 vorbea, în *Foreign Affairs*, despre putregaiul politic care pătrunsese adânc în SUA, instituțiile guvernării devenind tot mai disfuncționale: „O combinație între rigiditatea intelectuală și puterea unor actori politici înrădăcinați împiedică reformarea acelor instituții. Și nu există nicio garanție că situația se va schimba semnificativ, dacă ordinea politică nu va suferi un șoc major”¹². Analizând și campania prezidențială din 2016, Fukuyama a observat că „alegători situați de ambele părți ale spectrului politic s-au ridicat împotriva a ceea ce ei consideră a fi un establishment corupt, acționând în interes

¹⁰Friedrich A. Hayek, *Constituția libertății*, traducere de Lucian-Dumitru Dîrdală, Editura Institutul European, Iași, 1998, pp. 209-210.

¹¹„Francis Fukuyama: Putred până în măduvă? Despre problemele profunde ale Statelor Unite și fracturile din societatea americană”, *G4Media*, 19 ianuarie 2021, <https://www.g4media.ro/francis-fukuyama-putred-pana-in-maduva-despre-problemele-profunde-ale-statelor-unite-si-fracturile-din-societatea-americana.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

¹²Francis Fukuyama, „Rotten to the Core? How America’s Political Decay Accelerated During the Trump Era”, *Foreign Affairs*, 18 ianuarie 2021, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-01-18/rotten-core> (accesat pe 20 februarie 2020).

propriu, și se reorientează spre radicali din exterior în speranța unei curățenii purificatoare”¹³. Totodată, el avertiza, însă, și că „falsele remedii promovate agresiv de cruciații populiști sunt aproape complet inutile și, dacă vor fi adoptate, ele vor inhiba creșterea, vor exacerba stagnarea și mai mult vor agrava decât vor ameliora situația”¹⁴.

Fukuyama observă că sursele fundamentale ale recente crize politice au rămas aceleași: guvernarea Americii este captivă unor grupări influente ale elitei, care distorsionează politicile spre propriul lor beneficiu și care subminează legitimitatea întregului regim, iar sistemul este încă prea rigid pentru a se reforma de unul singur. Aceste cauze s-au modificat, însă, în moduri neașteptate, iar două fenomene în desfășurare au agravat enorm situația: noile tehnologii de comunicare au contribuit la dispariția bazei factuale comune a deliberării democratice, iar vechile diferențe politice dintre facțiunile „albastră” și „roșie” (liberali/democrați, respectiv conservatori/republicani) au devenit între timp clivaje solide, bazate pe identitatea culturală. Din acest motiv, Fukuyama apreciază că în societatea americană *divergențele sunt ireconciliabile*.

Cel puțin teoretic, capturarea statului american de către elite ar fi putut avea și un efect pozitiv, fiind o posibilă sursă de unitate națională, din moment ce exista o reacție puternică împotriva fenomenului în ambele părți ale spectrului politic. Dar furia celor două tabere se îndreaptă spre ținte în general diferite: ”Pentru cei de stânga, elitele în cauză sunt corporațiile și grupurile de interese capitaliste – companii de combustibili fosili, bănci de pe Wall Street, miliardari proprietari de fonduri speculative și mari donatori republicani – ai căror lobby-iști și bani au lucrat pentru a le proteja interesele de orice fel de răspundere democratică. Pentru cei de dreapta, elitele maligne sunt reprezentate de samsarii influenței culturale de la Hollywood, de presa consacrată, de universități și de marile corporații, care au adoptat o ideologie seculară de tip *woke* ce contravine valorilor tradiționale sau creștine, așa cum sunt ele văzute de americanii conservatori. Chiar și în zonele unde s-ar putea crede că aceste două mari perspective se suprapun, cum ar fi temerile tot mai mari referitoare la puterea gigantilor tehnologici, preocupările celor două tabere sunt incompatibile. America albastră acuză Twitter și Facebook că promovează teorii conspirative și propagandă trumpistă, în vreme ce America roșie vede aceleași companii ca părtinitoare, dincolo de orice speranță, împotriva conservatorilor”¹⁵.

¹³*Ibidem.*

¹⁴*Ibidem.*

¹⁵„Francis Fukuyama: Putred...”

Fukuyama consideră că rigiditatea sistemului american de guvernare a devenit din ce în ce mai evidentă și mai problematică. Totuși, se poate spune că, în mare, mecanismele de control și echilibru (*checks and balances*) au funcționat și în ultima vreme, astfel că, în ciuda eforturilor neîncetate ale lui Trump de a slăbi fundațiile instituționale ale țării, el a fost împiedicat de către instanțe, birocrăție și autorități locale să-și atingă obiectivele. De pildă, sistemul judiciar american a refuzat să valideze numeroasele procese intentate de cei tabăra lui, chiar și atunci când era vorba de judecători numiți de Trump însuși. De asemenea, unii funcționari republicani s-au opus președintelui care îi presa, un bun exemplu fiind secretarul de stat al Georgiei, Brad Raffensperger.

Încă din campania prezidențială din 2016, Fukuyama constatare că disfuncția fundamentală a politicii americane este modul în care au interacționat instituțiile federale responsabile cu mecanismele de control și echilibru cu polarizarea politică pentru a produce o paralizie și o stare permanentă de conflict politic. De atunci, *polarizarea a devenit mult mai profundă*, crede politologul.

„A doua evoluție care a accentuat incomensurabil polarizarea țării este trecerea de la argumentații contradictorii pe chestiuni politice la certuri pe motiv de identitate. În anii '90, când polarizarea abia își lua zborul, cele două Americi erau în dezacord asupra unor teme precum fiscalitatea, asigurările de sănătate, avortul, armele de foc și utilizarea forței armate peste hotare. Aceste teme nu au dispărut, ci au fost suplinite de chestiuni de identitate și de apartenența la grupuri rigide definite pe criterii de rasă, etnie, sex și alte categorii sociale largi. Partidele politice au fost copleșite de triburi politice.

Ascensiunea tribalismului a fost mai pronunțată la GOP (Partidul Republican). Trump a reușit cu ușurință să determine partidul și pe alegătorii lui să abandoneze principii fundamentale, cum ar fi credința în liberul schimb, susținerea democrației pe plan mondial și ostilitatea față de dictaturi. Pe măsură ce propriile nevroze și auto-fascinația lui Trump s-au agravat, partidul a devenit și el tot mai concentrat pe persoană. (...)

Toate acestea au pornit de la apariția după 2016 a unei fâșii sociale cu contururi geografice și demografice clar definite. După cum a dovedit politologul Jonathan Rodden, unica mare corelație legată de sentimentele pro și anti-Trump se poate face cu densitatea populației. Țara e divizată în orașe și suburbii albastre și «ex-urbii» [zonele semi-rurale din imediata apropiere a suburbiilor – n.trad.] și zone rurale roșii, reflectând un enorm clivaj cultural pe bază de valori – un clivaj pe care-l regăsim în multe alte țări, nu numai în SUA.

Dar ceea ce se întâmplă acum nu poate fi explicat exclusiv prin factori structurali. (...) GOP nu mai este acum un partid bazat pe idei și politici, ci ceva mult mai asemănător cu o sectă.

Tribalismul este prezent și la stânga, însă într-o formă oarecum mai puțin pronunțată. Politica identitară la stânga s-a născut în urma mișcărilor sociale din anii '60 și '70. Mobilizările pe bază de identitate împotriva discriminării pe bază de rasă, etnie, sex sau orientare sexuală au evoluat, în cazul unor elemente de la stânga, în revendicarea recunoașterii grupului și afirmarea pozitivă a particularității grupului. Dar, per total, America albastră e mult mai diversă decât corespondenta ei roșie. În cursul președinției Biden vom vedea, din cauza acestor chestiuni, apariția unei dezbinări masive între facțiunile din interiorul Partidului Democrat, un lucru care nu li s-a întâmplat nicicând republicanilor sub Trump”¹⁶, conchide Fukuyama.

Ideea că mandatul lui Biden va fi, probabil, marcat de conflicte, mai mult sau mai puțin vizibile din exterior, între diversele facțiuni și grupări din tabăra democrată nu este o previziune doar a lui Fukuyama. Numeroși analiști consideră că e foarte posibil ca aceasta să fie una dintre cele mai mari provocări pentru președintele Biden și, dacă unii sunt optimiști că președintele, prin poziția sa moderată și experiența de negociere, va reuși să armonizeze aceste grupări divergente, nu puțini sunt sceptici și consideră că va fi aproape imposibil de făcut acest lucru, ceea ce va slăbi poziția lui Biden, într-un context internațional și așa solicitant. Grupările radicale de stânga din tabăra care l-a susținut vor pretinde, mai mult ca sigur, ca noua administrație să le satisfacă toate revendicările. Însă unele dintre acestea ar putea aduce societatea americană în ansamblu într-o situație dificilă, fie din punct de vedere al acceptării și coeziunii sociale, fie din punct de vedere economic. Alegerile pe care le va avea de făcut Joe Biden nu vor fi ușoare.

Dar dacă Fukuyama e aproape sigur că va exista o dezbinare puternică în interiorul Partidului Democrat, mai imprevizibilă i se pare evoluția Partidului Republican, afirmând că ”marea incertitudine este ce se va întâmpla cu GOP. Trump și discipolii săi au exagerat grav cu asaltul violent asupra Capitoliului, iar unii republicani în sfârșit s-au delimitat public de el. Din punct de vedere politic, președinția lui Trump nu a așezat GOP într-o poziție favorabilă: el a ajuns de la a controla atât președinția cât și ambele camere ale Congresului în 2017, la a nu mai controla acum nici una dintre instituții. Însă cultul personalității lui Trump a ajuns să domine partidul în așa măsură încât nici măcar această turnură spre violență s-ar putea să nu

¹⁶*Ibidem.*

fie suficientă pentru a-i îndepărta pe oameni de el. E posibil să-ți imaginezi o lentă dar consecventă recapturare a autorității de către fostul nucleu republican, pe măsură ce ei se vor adapta la realitatea pierderii puterii și a nevoii de a extinde coaliția partidului pentru a putea câștiga alegeri viitoare. O altă posibilitate e ca Trump să-și mențină controlul asupra GOP, înfățișându-se drept un martir care a sacrificat totul pentru țară. Dintr-o perspectivă extremă, ți-l poți imagina pe Trump și pe susținătorii lui fanatici metamorfozându-se într-o rețea teroristă subterană, folosindu-se de violență pentru a contraataca o administrație Biden pe care ei o consideră ilegală”¹⁷.

Scenariul ajunge deja la hiperbole și, chiar dacă lui Fukuyama i se pare relativ ușor de imaginat chiar și o asemenea evoluție spre terorism subteran a lui Trump, perspectiva este, așa cum recunoaște și politologul, extremă. În plus, nu pare tocmai coerentă cu personalitatea lui Trump, căruia îi plac, din ce s-a observat, luminile reflectoarelor, luxul și strălucirea. Chiar dacă anumite grupări minuscule de fanatici s-ar putea orienta către așa ceva, e greu de crezut că Trump însuși, dincolo de anumite discursuri, ar fi dispus să se metamorfozeze cu adevărat într-un lider și coordonator de grupări insurgente sau să mențină legături pe termen lung cu astfel de grupări, expunându-se riscurilor aferente.

În final, Fukuyama apreciază că „ce se va întâmpla în cele din urmă va avea consecințe semnificative pentru democrația mondială în anii următori. Trump le-a înmânat un mare cadou conducătorilor autoritari precum președintele rus Vladimir Putin și președintele chinez Xi Jinping: o Americă dezbinată, preocupată de politica internă și contrazicându-și propriile idealuri democratice. Victoria lui Biden și majoritatea democrată la limită din Congres nu vor fi suficiente pentru ca SUA să-și poată recupera poziția internațională: trumpismul trebuie complet repudiat și lăsat fără nici o legitimitate, tot așa cum a fost și McCarthyism-ul în anii '50. Elitele care au instituit protecțiile normative din jurul instituțiilor naționale trebuie să-și revină în fire și să-și recâștige autoritatea morală. De capacitatea lor de a se ridica la nivelul provocării depinde soarta instituțiilor americane – și, mai important, a poporului american”¹⁸, conchide Fukuyama. Dar, dacă ne amintim de unde a plecat în același articol, adică de la afirmația că sursa fundamentală a crizei politice este chiar faptul că guvernarea Americii este captivă unor grupări influente ale elitei, care distorsionează politicile spre propriul lor beneficiu și care subminează legitimitatea întregului regim, concluzia că soarta poporului stă în speranța că aceste elite se vor schimba peste noapte nu este una de natură a trezi prea mult optimism.

¹⁷*Ibidem.*

¹⁸*Ibidem.*

2. Paul Krugman, în *New York Times*: „Cum s-a sălbăticit Partidul Republican”

Într-un articol apărut, pe 5 ianuarie 2021, în *The New York Times*, Paul Krugman consideră că democrația americană e amenințată acum de un tribalism răuvoitor. Autodeclarat liberal (într-un sens pe care el însuși îl descrie ca fiind apropiat de ceea ce în Europa se numește social-democrație) și un critic cunoscut al mai multor administrații republicane și în mod special a celei a lui Trump, Kruger este și de această dată foarte critic față de Partidul Republican.

„Oameni ca Donald Trump au existat mereu: egocentriști, fuduli, convinși că regulile li se aplică doar celor mici și că ce li se întâmplă acestora nu contează.

Partidul Republican (GOP) modern, pe de altă parte, nu aduce cu nimic din ce am mai văzut până acum, cel puțin nu în istoria Americii. Dacă mai există cineva care nu e deja convins că unul dintre cele două mari partide ale noastre a devenit un inamic - și nu numai al democrației, ci și al adevărului -, evenimentele post-electorale ar fi trebuit să le risipească dubiile. Așadar, cum s-a ajuns aici? Ce s-a întâmplat cu GOP?”¹⁹, se întreabă Krugman.

„Nu a început cu Trump”, spune el, afirmând că degradarea partidului a fost evidentă - pentru cei dispuși să o vadă - vreme de mulți ani. Încă din 2003, tot el scrisese că republicanii au devenit o forță ostilă Americii în forma ei actuală, posibil chiar vizând un stat monopartid în care alegerile sunt doar o formalitate, așadar considerând că aceștia ar tinde, nici mai mult, nici mai puțin, decât spre abolirea democrației înseși.

”Dar cum se explică coborârea republicanilor în întuneric? E o reacție adversă populistă contra elitelor? E drept că există resentimente la adresa unei economii în transformare, care ridică populația metropolitană cu studii superioare în detrimentul americanilor din zona rurală și micile orașe; Trump a primit 46% din voturi, dar comitatele câștigate de el nu reprezintă decât 29% din PIB-ul Americii. Există, de asemenea, și o semnificativă reacție adversă a albilor la diversitatea rasială tot mai mare a țării.

Ultimele două luni sunt însă un bun studiu de caz privind măsura în care furia «de la firul ierbii» este, de fapt, orchestrată de la vârf. Dacă o mare parte a bazei electorale republicane crede, nejustificat, că alegerile au fost furate, acest lucru se datorează faptului că asta spun unii republicani de seamă. Iar acum politicienii invocă un scepticism larg răspândit în privința rezultatului electoral drept motiv pentru a respinge acel rezultat - când ei înșiși au

¹⁹Paul Krugman, „How the Republican Party Went Feral”, *New York Times*, 4 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/04/opinion/trump-republican-party.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

fabricat din nimic respectivul scepticism”²⁰, apreciază Krugman, considerând că partidul s-a ”sălbăticit”, că a ajuns să fie izolat de restul societății.

„Sunt unii care au comparat GOP-ul modern cu un grup de crimă organizată sau cu o sectă fanatică, însă mie mi se pare că republicanii aduc mai mult cu băieții rătăciți din romanul «Împăratul muștelor». Ei nu primesc informații din lumea exterioară, întrucât își iau toate informațiile din surse politizate care pur și simplu omit realitățile incomode. Ei nu se confruntă cu supravegherea de către adulți, fiindcă într-un mediu politic polarizat sunt puține curse competitive. Astfel că ei se reorientează tot mai mult înspre interior și se implică în acțiuni tot mai deplasate pentru a-și demonstra loialitatea față de trib. Politicianismul lor nu e legat de anumite chestiuni concrete, deși GOP rămâne dedicat obiectivelor de a reduce impozitele pentru bogați și de a-i pedepsi pe săraci; e legat de afirmarea dominației grupului intern și de pedepsirea veneticilor”²¹.

Marea întrebare este cât va mai putea supraviețui America pe care o știm noi în fața acestui tribalism răuvoitor, concluzionează Krugman.

3. Cristian Unteanu, în *Adevărul*: ”Chemări la violență fără precedent în SUA. «Fiți gata de război. Vom obține președintele pe care-l vrem sau vom muri»”²²

La o săptămână de la forțarea intrării în Capitoliu și cu o săptămână înainte de inaugurarea noului președinte al SUA, ziaristul Cristian Unteanu își manifesta îngrijorarea: „Dacă episodul Watergate a fost considerat (și încă mai este, după decenii) ca aducând grave prejudicii credibilității funcției prezidențiale, atunci ce se întâmplă în aceste zile este infinit mai grav și absolut fără precedent. Ca atare, nu există o bază de analiză pentru a calcula nivelul daunelor produse și care se extind de la o zi la alta, cuprinzând zone considerate, în tradiția democrației americane, drept intangibile.

Primul domeniu pus în discuție este credibilitatea arhitecturii de forță, justiție și securitate, pusă în primejdie de asaltul unor gloate de extremiști de dreapta cărora însuși Președintele Trump le indicase direcția de atac, dându-le întâlnire la Capitoliu, într-un asalt care a produs cinci morți dintre care un polițist din dispozitivul de pază și prilejuind scene de devastare și haos.

²⁰*Ibidem*.

²¹*Ibidem*.

²²Cristian Unteanu, „Chemări la violență fără precedent în SUA. «Fiți gata de război. Vom obține președintele pe care-l vrem sau vom muri»”, *Adevărul*, 13 ianuarie 2021, https://adevarul.ro/international/statele-unite/chemari-violenta-precedent-sua-fiti-gata-razboi-vom-obtine-presedintele-care-l-vrem-vom-muri-1_5ffeaf345163ec4271e52adb/index.html (accesat pe 20 februarie 2021).

Evenimentul respectiv a produs nu numai stupefacție și revoltă la scară națională, ci și un șoc internațional care nu va fi uitat ușor. Cu atât mai mult mi se pare grav că, la câteva ore după producere atacului, în paralel cu primele anunțuri făcute de FBI care cereau și cer în continuare populației să identifice participanții la violențele de la Washington, a apărut o dezinformare intensă, susținută de canalele finanțate (în SUA dar și în Europa) de susținătorii lui Trump, care circulă și încearcă să amplifice informația ridicolă că nu extrema dreaptă („Proud Boys“ și alții din „white supremacy“) ar fi la originea evenimentelor, ci cei din ANTIFA. O narațiune demonstrată evident ca falsă și intoxicare de propagandă, dar preluată și difuzată de personalități politice de primă mărime precum procurorul general din Arizona, Ken Paxton, sau kongresmenul Paul Gousar din Arizona, susținuți de poveștile asemănătoare difuzate de mass-media favorabilă lui Trump, cei de la Fox News sau comentatorul de radio Rush Limbaugh care afirma, foarte senin, că, așa cum se știe, „Republicanii nu se alătură bandelor, nu vandalizează și nu se revoltă, înspre dezamăgirea multor persoane... Dar o minoritate de protestatari, neîndoios incluzând câțiva din ANTIFA, sponsorizați de democrați, s-a decis să ia parte la protestele de la Capitoliu”. (...)

Dar problemele există și câteodată alunecă spre mișcări absolut neobișnuite cum este cea anunțată de Deutsche Bank, imediat după ce sprijinitorii acestui au luat cu asalt Capitolul, așa cum afirmă New York Times. Mișcare[a a fost] descrisă ca fiind o lovitură economică și de imagine, deoarece Deutsche Bank este cel mai mare finanțator cu aproximativ 340 de milioane \$ împrumuturi către Trump Organization, grupul care, condus de cei doi fii ai președintelui, reunește proprietățile familiale. (...)

Niciodată, înainte de Inauguration Day nu s-au acumulat atâtea semnale nefericite, atâta ură și atâtea provocări implicite sau explicite. Cu teamă, să așteptăm să vedem ce se va întâmpla²³.

Comentând cele prezentate în articol, putem spune că declarația lui Rush Limbaugh (între timp decedat, pe 17 februarie 2021), este, într-adevăr, din show-ul său de televiziune, dar a căpătat un sens mai accentuat fiindcă a fost extras doar un mic pasaj din context. În principal, ceea ce susținea Limbaugh era că majoritatea covârșitoare a republicanilor (a conservatorilor, în general) nu participă la acțiuni violente și nu jefuiesc (ceea ce este, desigur, adevărat, atât pentru republicani, cât și pentru democrați) și că doar un număr

²³*Ibidem.*

minuscul de protestatari a decis să forțeze intrarea²⁴. Conform declarațiilor oficialilor federali, numărul nu este chiar minuscul, întrucât circa 800 de persoane ar fi intrat în Capitoliu²⁵, câțiva dedându-se la acțiuni violente precum spargerea ferestrelor sau ciocniri cu forțele de ordine, alții doar plimbându-se pe culoare și făcându-și fotografiile pentru rețelele de socializare, după ce intrarea fusese deja forțată de grupuri mici și mai agresive, dar, prin comparație cu numărul total de protestatari și mai ales cu numărul total de votanți ai lui Trump sau de republicani, se poate spune că procentul este, totuși, mic. Partea discutabilă a declarației lui Limbaugh, la care face referire și Cristian Unteanu, taxând-o drept dezinformare gravă și „narațiune demonstrată evident ca falsă și intoxicare de propagandă”, este cea legată de prezența unor posibili instigatori de la Antifa printre protestatari. În evaluarea acesteia, trebuie să fim, totuși, corecți și să ținem cont de faptul că Limbaugh nu afirmase că numai cei de la Antifa au participat la evenimente, ci că mulțimea respectivă a inclus „câțiva” instigatori de la Antifa. Și mai important, trebuie să ținem cont de faptul real, dovedit prin acte judiciare, că printre cei identificați și arestați până acum pentru pătrunderea în Capitoliu există, într-adevăr, cel puțin un activist de stânga.

După cum informează BBC²⁶ și reiese și din documentele Curții din District of Columbia²⁷, e vorba despre John Sullivan, de 26 de ani, susținător, conform propriilor declarații, al mișcării Black Lives Matter și care a înființat în Utah un grup numit „Insurgence USA”, care pleda pentru așa-numita justiție rasială, fiind acuzat anterior, în vara lui 2020, pentru revoltă și alte acțiuni penale, în urma organizării și participării la proteste, la unul dintre acestea fiind împușcat un civil (cazul fiind încă în derulare). În dosarul penal există o referire la filmări, postate de el pe YouTube, de la proteste anti-Trump la care a participat anterior, în care poate fi urmărit strigând „we about to burn this shit down” „we got to rip Trump out of office”, „it’s time for a revolution” ș.a.m.d. Sullivan a declarat că a intrat în Capitoliu pe 6 ianuarie doar pentru a „documenta” ce se întâmplă, dar nu a putut arăta nicio legitimație de presă sau afiliere jurnalistică. În ziua intrării în Capitoliu, chiar filmările sale dovedesc faptul că a strigat către ceilalți îndemnuri de tipul: „Let’s go. This shit is

²⁴„Rush Limbaugh: Pro-Trump mob «undoubtedly» included «some antifa Democrat-sponsored instigators»”, *Media Matters*, 7 ianuarie 2021, <https://www.mediamatters.org/january-6-insurrection/rush-limbaugh-pro-trump-mob-undoubtedly-included-some-antifa-democrat> (accesat pe 20 februarie 2021).

²⁵Devlin Barrett, Spencer S. Hsu, „Justice Department, FBI debate not charging some of the Capitol rioters”, *The Washington Post*, 23 ianuarie 2021, https://www.washingtonpost.com/national-security/doj-capitol-rioters-charges-debate/2021/01/23/3b0cf112-5d97-11eb-8bcf-3877871c819d_story.html (accesat 20 februarie 2021).

²⁶„Capitol riots: Who has the FBI arrested so far?”, *BBC News*, 5 martie 2021, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55626148> (accesat pe 5 martie 2021)

²⁷„Affidavit in support of criminal complaint and arrest warrant”, United States District Court for the District of Columbia, 13 ianuarie 2021, <https://www.justice.gov/opa/page/file/1354781/download> (accesat pe 5 martie 2020).

ours!”, „We accomplished this shit. We did this together. (...) We are all a part of this history” și „Let’s burn this shit down”²⁸, precum și faptul că a spart un geam dintr-un birou în care a intrat. Un astfel de personaj ar putea fi încadrat destul de bine printre instigatorii proveniți din zona anarhistă de stânga la care făcea referire Limbaugh, cu toate că nu s-a demonstrat apartenența sa formală la Antifa (o organizație care oricum nu este bine structurată și nici transparentă).

De asemenea, trebuie să ținem cont că zvonurile despre existența unor astfel de instigatori au fost alimentate în acea perioadă de diverse întâmplări care puteau părea credibile unora, în momentele acelea de confuzie: de exemplu, circula o înregistrare video reală în care o persoană susținea că fost plătită să participe la protest pentru a-l compromite; abia mai târziu personajul respectiv a revenit și a spus că declarația sa a fost doar o farsă, astfel că, la *fact-checking*-ul ulterior realizat de Reuters, informația a fost declarată falsă, nefiind vorba de un membru Antifa, ci de un farseur²⁹; un protestatar de pe holurile Capitoliului semăna fizic și părea să aibă același tatuaj cu un personaj care apărea pe un site Antifa și, deși într-adevăr asemănarea exista, informația a fost în cele din urmă declarată falsă tot în urma unui *fact-checking* realizat de Reuters, care a analizat cu mai mare atenție tatuajele și a spus că, deși cele două persoane au anumite caracteristici comune, „o comparație a tatuajelor de pe mâna dreaptă ar indica faptul că nu sunt una și aceeași persoană”³⁰ ș.a.m.d.

După cum știm, perioadele de agitație, tensiune și mișcări sociale predispun la răspândirea cu viteză a unor concluzii pripite sau zvonuri bazate pe informații parțiale, confuzii sau coincidențe, fără ca întotdeauna acest lucru să presupună o acțiune de dezinformare dirijată și finanțată. Probabil din aceleași motive, informații false au circulat în acea perioadă în ambele părți ale spectrului politic: spre exemplu, o informație falsă dovedită a fost și un video viral care circula în partea anti-Trump a rețelelor de socializare și care susținea că familia Trump sărbătorea asaltul asupra Capitoliului într-un cort din apropiere,

²⁸*Ibidem*, p. 9.

²⁹„Fact check: Video shows prankster not Antifa rep saying he was paid to protest at the Capitol”, *Reuters*, 8 ianuarie 2021, <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-antifa-paid-protest/fact-check-video-shows-prankster-not-antifa-rep-confessing-he-was-paid-to-protest-at-the-capitol-idUSKBN29D219> (accesat pe 20 februarie 2021).

³⁰„Fact check: Photo is not proof that trespasser pictured in the Capitol building was part of Antifa”, *Reuters*, 7 ianuarie 2021, <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-protester-antifa-photo/fact-check-photo-is-not-proof-that-trespasser-pictured-in-the-capitol-building-was-part-of-antifa-idUSKBN29C302> (accesat pe 20 februarie 2021).

filmarea fiind reală, dar realizată, de fapt, înainte de evenimente³¹. În concluzie, calificarea cu atâta ușurință și fără drept de apel a zvonurilor despre o posibilă implicare în evenimente și a câtorva instigatori de la Antifa drept „dezinformare intensă, susținută de canalele finanțate (în SUA, dar și în Europa) de susținătorii lui Trump” este cel puțin exagerată.

De asemenea, referirea la mișcarea ”anunțată de Deutsche Bank” este lipsită de acuratețe, cel puțin în momentul respectiv, întrucât articolul invocat din *New York Times*³² cita doar „surse apropiate gândirii băncii” și nu o decizie anunțată de bancă. Mai mult, informația explicită disponibilă în acele zile era că ”un purtător de cuvânt al Deutsche Bank a refuzat să comenteze”³³. Distincția clară între informația pe surse și anunțurile oficiale este, și ea, o parte a mecanismului de combatere a dezinformării.

Toate cele de mai sus constituie doar argumente că, în momente de tensiuni și clivaje puternice, în presa de toate genurile apar uneori concluzii pripite, informații lipsite de acuratețe și de dovezi solide, care, înfierând dezinformarea, pot ele însele lăsa să se înțeleagă lucruri nedovedite sau discutabile sau pot constitui materiale care ajung ulterior distribuite ca ”dovezi” în grupurile în care informațiile respective convin.

4. Alin Fumurescu, în *Adevărul*: „Încotro va merge țara după investirea lui Biden”.

Între moștenirile lăsate de Trump, politologul român Alin Fumurescu menționează, în cadrul unui interviu, catalizarea polarizării din societatea americană, între republicani și democrați, între populști și stânga liberală (în sensul american, adică liberalo-marxistă, *politically correct*), existentă deja, dar pe care a amplificat-o. Greșeala uriașă făcută de Trump a fost atacul asupra simbolurilor democrației americane, ceea ce a făcut ca, în doar câteva ore, să evolueze de la un lider cu succes parțial la un personaj stigmatizat, chiar în rândurile propriului partid și electorat, consideră Fumurescu.

Joe Biden a înțeles provocarea, tema discursului inaugural fiind „America unită”, adică refacerea unității societății americane. Atitudinea sa este a unui democrat centrist, care nu se lasă supus presiunilor extremei liberale, dovadă fiind și maniera în care și-a construit rapid

³¹Mackenzie Sadeghi, „Fact check: Video shows Trump family in tent before Jan. 6 rally”, *USA Today*, 11 ianuarie 2021, <https://eu.usatoday.com/story/news/factcheck/2021/01/11/fact-check-video-shows-trump-family-tent-before-jan-6-rally/6616490002/> (accesat pe 20 februarie 2021).

³²Eric Lipton, Ben Protess, Steve Eder, „An Urgent Reckoning for the Trump Brand”, *New York Times*, 11 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/11/business/trump-brand-capitol-mob.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

³³„Trump dropped by biggest lender Deutsche Bank for future business: NYT”, *Reuters*, 12 ianuarie 2020, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-deutsche-bank-idUSKBN29H0PM> (accesat pe 20 februarie 2021).

Cabinetul, în care desemnarea Kamalei Harris ca vicepreședinte este un mare semn de întrebare, ca și numirea generalului Lloyd Austin, primul afro-american numit Secretar pentru Apărare³⁴.

Alin Fumurescu, profesor la Universitatea din Houston, apreciază că „marea provocare nu e pandemia și criza economică asociată ei, ci polarizarea societății americane. Dacă Biden va reuși să oprească acest cerc vicios, acesta ar fi uriașul succes, noua reconstrucție a Americii. Asta va fi marea provocare: Biden va trebui să reunească afectiv America”³⁵.

III. Violență într-o paradigmă de constituționalism. Studiu de caz – titlurile din presa internațională înainte de inaugurare

Alegerile din SUA au avut o derulare inedită. Votul propriu-zis a generat polemici între candidați și în presă, dar pe acestea le putem considera normale. În schimb, până la validarea alegerilor și depunerea jurământului de către președintele ales, la 20 ianuarie 2021, evenimentele s-au încadrat într-un registru care poate fi calificat ca fiind în afara legii, în afara eticii politice, în afara unei istorii-paradigmă a constituționalismului modern.

Consider că analizele presei americane și internaționale asupra evenimentelor succedate între votul electoral și confirmarea de către Congresul SUA a noului președinte sunt mai relevante decât orice comentarii asupra acestora. În acest scurt studiu de caz, vi le prezint așa cum s-au derulat și cum s-au reflectat aceste evenimente în presa americană și internațională, împreună cu extrase din articolele pe care le-am considerat cele mai relevante.

Data: 4 ianuarie 2021 - Titlurile zilei

THE ATLANTIC (SUA): „Trump a încălcat o linie de un roșu strident”

LE POINT (Franța): „Când Trump îi cere unui ales să «găsească» voturi în favoarea sa”

Extrase de presă:

³⁴Dana Mischie, „Alin Fumurescu, politolog: «Kamala Harris e marea necunoscută, nu Joe Biden». Interviu”, *Adevărul*, 23 ianuarie 2021, https://adevarul.ro/international/statele-unite/alinfumurescu-politolog-kamala-harris-e-marea-necunoscuta-nu-joe Biden-interviu-1_6009d6d45163ec42712fa59d/index.html (accesat pe 24 februarie 2021).

³⁵*Ibidem*.

THE ATLANTIC (SUA), 4 ianuarie 2021, „Trump a încălcat o linie de un roșu strident. Abuzul de putere neconținut al președintelui face să pară inevitabilă forțarea unei răfuiei”³⁶

„Printr-o conversație-bombă avută ieri cu secretarul de stat al Georgiei, președintele Donald Trump i-a făcut de râs pe toți oficialii republicani și pe toți flecarii conservatori care susțin că iau de bune acuzațiile de fraudă electorală ale lui Trump. Președintele însuși a clarificat că nu are în vedere decât un singur obiectiv: răsturnarea rezultatului alegerilor din 2020.

Ceea ce voi, evident, știți deja. Oricine e conectat la realitate o știa. Chiar și cei mai mulți aliați politici ai lui Trump probabil o știau. Însă există stimulente importante pentru ca unii indivizi din tabăra pro-Trump să pretindă contrariul. Iar acum, după cum atât de des se întâmplă, Trump a spulberat mistificarea protectoare, scoțând la lumină adevărul.

Și iată că, din nou, Trump îi servește țării o criză și o dilemă.

Ceea ce a făcut Trump în conversația sa cu secretarul de stat al Georgiei, Brad Raffensperger, publicată în premieră de *The Washington Post* după-amiaza aceasta, ar putea foarte bine să fie o infracțiune. Mai mult nu se poate afirma până când și dacă un juriu se va pronunța în această chestiune. Dar Trump are motive să-și facă griji în privința noilor jurii de astăzi, alături de juriile care-l îngrijorau ieri.

Înregistrarea cu Raffensperger arată care e Planul A al lui Trump pentru a i-o lua înainte legii: măsluirea alegerilor. Planul își va atinge punctul final pe 6 ianuarie - punctul de la care nu va mai exista cale de întoarcere, ultimul moment în care vor mai fi posibile trucuri și sabotaje. Un număr rușinos de reprezentanți și senatori republicani s-au înscris deja pentru asemenea trucuri și sabotaje, însă nu și suficient pentru a împiedica deznodământul inevitabil de pe 20 ianuarie: investirea tandemului Biden-Harris.

Cel mai probabil gândurile lui Trump se reorientează acum spre un Plan B. Planul B constă în a se proteja de jurii chiar și dacă își va pierde funcția. Planul B indică o auto-grățiere și enorma criză care obligatoriu i-ar urma.

«Tot ce doresc este să găsesc 11.780 de buletine», a declarat președintele american în timpul unei convorbiri telefonice uimitoare difuzate de *Washington Post*”.

LE POINT (Franța), 4 ianuarie 2021³⁷

³⁶David Frum, „Trump Crosses a Bright-Red Line”, *The Atlantic*, 4 ianuarie 2021, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/01/trumps-georgia-call-crosses-red-line/617536/> (accesat pe 24 februarie 2021)

„E o adevărată lovitură de trăsnet. Difuzarea, duminică, 3 ianuarie 2021, a unei înregistrări cu Donald Trump, care cere unui oficial electoral să «găsească» buletine de vot pentru alegerile prezidențiale pe numele lui, a produs o undă de șoc la Washington, dând tonul unei săptămâni care se anunță explozivă. Ca preludiu, cel de-al 117-lea Congres și-a început activitatea cu mare pompă și aleșii din Camera Reprezentanților au votat, la limită, reinstalarea în funcție a democratei Nancy Pelosi, o strategă abilă în vârstă de 80 de ani.

Cu două zile înaintea alegerilor cruciale pentru controlul Senatului și cu trei zile înaintea unei sesiuni a Congresului destinate să consacre victoria lui Joe Biden în alegerile prezidențiale, atenția a fost monopolizată de dezvoltarea unei convorbiri dintre președintele care își încheie mandatul și un oficial din Georgia. La două luni după scrutin, Donald Trump refuză în continuare să-și recunoască înfrângerea și, sâmbătă, 2 ianuarie, i-a telefonat lui Brad Raffensperger, republican însărcinat cu alegerile din acest stat din sud, pentru a încerca să-l ralieze la cauza sa.

«Este în regulă să spui că ai recalculat», se poate auzi în înregistrarea discuției realizate fără știrea sa și făcută publică de *Washington Post* și alte media. «Tot ce vreau este să găsec 11.780 de buletine», adaugă el, adică aproximativ avansul de care dispune Joe Biden în Georgia, reconfirmat printr-o renumărare și audituri. Repetând acuzații de fraudă, pentru care nu a adus niciodată dovezi și care au fost respinse de tribunale, miliardarul republican își justifica cererile prin convingerea că alegerile «i-au fost furate». «Știți ce au făcut și nu vorbiți despre asta: este un delict», «este un mare risc pentru dumneavoastră», adaugă el amenințător. De cealaltă parte, Brad Raffensberger nu cedează. «Credem că cifrele noastre sunt corecte».

Dacă unii grei ai republicanilor, printre care șeful senatorilor, Mitch McConnell, au sfârșit prin a recunoaște victoria lui Joe Biden, președintele aflat pe final de mandat mai beneficiază de sprijinul fără rezerve a zeci de parlamentari. În Cameră, ca și în Senat, aleșii au promis să-și exprime obiecțiile miercuri, 6 ianuarie, în sesiunea Congresului destinată înregistrării formale a votului marilor electori pentru Joe Biden (306 la 232)».

Data: 8 ianuarie 2021 - Titlurile zilei

VALIDAREA LUI JOE BIDEN ÎN FUNCȚIA DE PREȘEDINTE, MARCATĂ DE PROTESTE VIOLENTE

³⁷„Quand Trump demande à un élu de «trouver» des votes en sa faveur”, *Le Point*, 4 ianuarie 2021, https://www.lepoint.fr/monde/quand-trump-demande-a-un-elu-de-trouver-des-votes-en-sa-faveur-03-01-2021-2408021_24.php (accesat pe 24 februarie 2021).

LA STAMPA: „Congresul SUA confirmă victoria lui Biden, dar tensiunile continuă”

ANSA: „Capitol Hill sub asediu, patru morți; Biden: «Este insurecție, Trump trebuie să meargă la TV și să oprească tot»”

LA LIBRE BELGIQUE: „«Nu pot rămâne»: un înalt oficial al administrației Trump demisionează după invadarea Capitolului”

LA LIBRE BELGIQUE: „Cum au putut intra în Capitoliu partizanii lui Trump?”

LA LIBRE BELGIQUE: „După certificarea rezultatelor, Trump își recunoaște în sfârșit înfrângerea: «Finalul unuia din cele mai bune prime mandate prezidențiale»”

Data: 11 ianuarie 2021- Titlurile zilei

CASA ALBĂ: PROCES DE TRANZIȚIE MARCAT DE VIOLENȚE

LE TEMPS: „Naufragiul democratic al Statelor Unite”

EUOBSERVER: „Revolta din SUA: Cum a reacționat dreapta pro-Trump din UE”

KOMMERSANT: „Sinuciderea politică a lui Trump”

THE ATLANTIC: „O insurecție creștină”

HAARETZ: „Pericolul populismului”

IL FATTO QUOTIDIANO: „Twitter blochează permanent contul lui Trump: Președintele SUA replică: «Evaluăm crearea propriei platforme»”

LA LIBRE BELGIQUE: „Vom lua cu asalt clădirile guvernului», «Trump sau război»: partizanii lui Trump pregătesc un nou atac”

FRANCE 24: „Un polițist de la Capitoliu moare în urma rănilor suferite în atacul susținătorilor lui Trump”

THE NEW YORK TIMES: „Acest puci se prefigura de decenii”

THE NEW YORK TIMES: „Departamentul Justiției, dispus să dea curs acuzațiilor la adresa lui Trump pe tema incitării la revoltă”

LE SOIR: „Statele Unite: procedura de destituire contra lui Trump «poate începe luni»”

ANSA: „Trump își recunoaște înfrângerea: «Va fi un nou guvern»”

LE SOIR: „Trump anunță că nu va asista la depunerea jurământului de către Biden”

LA LIBRE BELGIQUE: „Spre deosebire de Donald Trump, Mike Pence va asista la investirea lui Biden”

LE SOIR: „Statele Unite: Nancy Pelosi vrea să-l împiedice pe Trump să folosească codurile nucleare”

LE FIGARO: „Un fost ministru al apărării îi cere lui Joe Biden să renunțe la controlul exclusiv al armei nucleare”

LA LIBRE BELGIQUE: „Trump ar avea un plan pentru a nu trebui să dea socoteală pentru recentele evenimente”

ANSA: „George Clooney: «Trump va ajunge la coșul de gunoi al istoriei»”

RAINEWS: „Papa: «În Statele Unite trebuie protejate valorile democratice, violența este mereu autodistructivă»”

Extrase de presă:

THE NEW YORK TIMES, 11 ianuarie 2021: „Acest puci se prefigura de decenii”³⁸

„Un aspect frapant al puciului de la Capitol Hill este acela că nici una dintre nemulțumirile răzvrățiților nu avea vreo bază reală.

Nu, alegerile n-au fost furate - nu există nici o probă privind vreo fraudă electorală semnificativă. Nu, democrații nu fac parte dintr-o conspirație satanică pedofilă. Nu, ei nu sunt nici marxiști radicali - până și aripa progresistă a partidului ar fi considerată de orientare centru-stânga moderată în oricare altă democrație occidentală.

Deci toată această furie e bazată pe minciuni. Dar aproape la fel de frapant ca fanteziile răsculaților e faptul că, în ciuda violenței și a profanării, extrem de puțini republicani de frunte au fost dispuși să-i spună gloatei pro-Trump că teoriile lor conspirative sunt false.

Nu uitați că liderul minorității [republicane] din Cameră, Kevin McCarthy, și două treimi din colegii săi au votat împotriva confirmării rezultatelor votului din Colegiul Electoral chiar și după rebeliune. (McCarthy a deplâns ulterior fără pic de rușine „dezbinarea”, declarând că „trebuie să facem apel la calitățile noastre umane”.)

Sau gândiți-vă la comportamentul unor republicani de seamă care nu sunt considerați îndeobște extremiști. Senatorul Rob Portman a declarat duminică că e necesar să „restabilim încrederea în integritatea sistemului nostru electoral”. Portman nu e prost; el trebuie să știe că unicul motiv pentru care atât de mulți oameni se îndoiesc de rezultatul electoral este acela că membrii propriului său partid le-au încurajat dubiile deliberat. Dar el continuă totuși cu prefăcătorie”.

FRANCE 24 (Franța), 11 ianuarie 2021

³⁸Paul Krugman, „This Putsch Was Decades in the Making”, *New York Times*, 11 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/11/opinion/republicans-democracy.html> (accesat 21 ianuarie 2021).

„Democrații au început, luni, 11 ianuarie, în Camera Reprezentanților, mai multe proceduri care urmăresc să obțină plecarea lui Donald Trump de la Casa Albă, la cinci zile după asaltul lansat de partizanii președintelui care e pe final de mandat contra Capitolului, la Washington.

Majoritari în camera inferioară a Congresului, democrații i-au cerut vicepreședintelui Mike Pence să invoce al 25-lea amendament al Constituției Statelor Unite, care permite executivului să revoce un președinte considerat inapt să-și exercite funcțiile. Aleșii republicani au blocat provizoriu examinarea lui”.

Data 12 ianuarie 2021

Extrase de presă

THE NEW YORK TIMES (SUA), 12 ianuarie 2021 - „Trump aruncă în aer Partidul Republican. Dumnezeu să îl binecuvânteze!”³⁹

„Când vor ieși la lumină toate evenimentele legate de mârșavul atac asupra Capitolului din SUA inspirat de președintele Trump, destituirea sa, chiar și de trei ori, nu va părea suficientă. Să examinăm acest titlu de luni apărut în *The Washington Post*: «Imagini video care arată mulțimea de pe Capitoliu târând pe scări un polițist. Un protestatar îl lovește pe polițist cu un par în vârful căruia flutură drapelul SUA».

Acestea fiind zise, deși doresc ca Trump să fie dat afară – lăsând la o parte faptul că el a rămas tăcut în niște vremuri atât de tulburi – nu sunt sigur dacă aş vrea ca el să fie eliminat total de pe Twitter sau Facebook. Există niște lucruri importante care mă fac să doresc ca Trump să evolueze și după președinția sa, și mai vreau ca el să dispună de niște megafoane solide ca să o poată face. Și asta, pentru a arunca în aer actualul Partid Republican.

Prima mea dorință legată de America de azi este ca actualul Partid Republican să se rupă, despărțindu-i pe republicanii cu principii de republicanii fără principii și de adulatorii lui Trump. Ar fi o binecuvântare pentru America, și asta, din două motive.

Mai întâi, din cauză că asta ar pune capăt blocajelor din Congres și ne-ar permite să facem niște lucruri mari în privința infrastructurii, educației și sănătății – ceva care ar veni în ajutorul TUTUROR americanilor – și nu în ultimul rând, chiar în ajutorul celor din tabăra lui Trump, care se află acolo tocmai din cauză că se simt ignorați, umiliți și părășiți.

³⁹Thomas L. Friedman, „Trump Is Blowing Apart the G.O.P. God Bless Him”, *New York Times*, 12 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/12/opinion/republicans-trump.html> (accesat pe 25 februarie 2021).

În al doilea rând, dacă republicanii cu principii renunță la cultul Trump, taberei republicanilor lui Trump îi va fi foarte greu să câștige alegerile naționale prea curând. Și, având în vedere la ce am asistat în ultima vreme, acești trumpiști pur și simplu nu se mai bucură de o încredere grație căreia să mai ajungă din nou la putere”.

Data: 13 ianuarie 2021 - Titlurile zilei

CASA ALBĂ: PROCES DE TRANZIȚIE MARCAT DE VIOLENȚE

FRANCE 24: „Incitare la insurecție»: democrații depun un act de acuzare pentru a-l destitui pe Trump”

LA LIBRE BELGIQUE: „Mike Pence s-a întâlnit cu Donald Trump: o «discuție bună» care nu va fi pe placul democraților”

LA LIBRE BELGIQUE: „Scrisoarea lui Mike Pence care explică de ce a refuzat să-l demită pe Donald Trump”

FRANCE 24: „Investirea lui Joe Biden în stare de urgență, FBI se teme de violențe”

LE SOIR: „«Nu va funcționa», «Nu există altă soluție»: presa americană, divizată pe tema destituirii lui Trump”

Extrase de presă:

FRANCE 24: „Incitare la insurecție»: democrații depun un act de acuzare pentru a-l destitui pe Trump”

„Democrații au depus luni la Camera Reprezentanților un act de acuzare pentru «incitare la insurecție» contra lui Donald Trump, prima etapă spre deschiderea formală așteptată în această săptămână a două proceduri de destituire împotriva președintelui american.

LA LIBRE BELGIQUE: „Scrisoarea lui Mike Pence care explică de ce a refuzat să-l demită pe Donald Trump”⁴⁰

„Vicepreședintele american, Mike Pence, a refuzat marți să invoce al 25-lea amendament al Constituției pentru a-l demite pe Donald Trump, ceea ce deschide calea spre

⁴⁰ „La lettre de Mike Pence qui explique pourquoi il a refusé de démettre Donald Trump”, *La Libre*, 13 ianuarie 2021, <https://www.lalibre.be/international/amerique/elections-us/la-lettre-de-mike-pence-qui-explique-pourquoi-il-a-refuse-de-demettre-donald-trump-5f5ea2269978e227df8d203e> (accesat pe 25 februarie 2021).

lansarea, din această săptămână, a unei istorice a doua proceduri de destituire contra actualului președinte”.

«Apreciez că un asemenea act nu este în cel mai bun interes al națiunii noastre, nici nu corespunde Constituției», i-a scris Mike Pence președintei democrate a Camerei Reprezentanților, Nancy Pelosi, chiar înaintea votului din Camera inferioară pe rezoluția care îi cere să folosească această pârgie inedită în istoria americană.

Răspunsul lui negativ garantează că democrații vor examina de miercuri în Cameră actul care îl acuză pe Donald Trump că «a incitat la insurecție» cu ocazia violențelor contra Capitoliului, pe 6 ianuarie, într-o a doua procedură istorică de *impeachment*.

În scrisoarea lui, Mike Pence amintește că nu mai sunt decât câteva zile până la plecarea lui Donald Trump de la Casa Albă, pe 20 ianuarie.

Al 25-lea amendament al Constituției îi permite vicepreședintelui și unei majorități a cabinetului să-l declare pe președinte «inapt» să-și exercite funcția.

«Potrivit Constituției noastre, al 25-lea amendament nu este un mijloc de pedepsire sau uzurpare», afirmă Mike Pence. «Aplicarea în acest fel ar crea o jurisprudență teribilă».

«Fiecare american a fost șocat și întristat de atacul contra Capitoliului săptămâna trecută», subliniază el.

Adunați pe 6 ianuarie la Washington de Donald Trump pentru a manifesta contra certificării de către Congres a victoriei lui Joe Biden la alegerile prezidențiale, partizanii pro-Trump au năvălit în Capitoliu în timpul ședinței parlamentare.

Aceste evenimente sunt fără precedent la Washington, iar în cursul lor cinci persoane au murit.

Mike Pence, care prezida ședința, amintește în scrisoarea sa că a refuzat să blocheze certificarea rezultatelor în ciuda presiunii directe și publice a lui Donald Trump. În continuare, unii au urlat «Spânzurați-l pe Mike Pence».

«Săptămâna trecută, nu am cedat la presiunea de a-mi exercita puterea peste autoritatea mea constituțională pentru a hotărî rezultatul alegerilor și nu voi ceda acum tentativei Camerei Reprezentanților de a face jocuri politice într-un moment atât de grav», îi scrie el lui Nancy Pelosi.

«Vă îndemn, ca și pe toți membrii Congresului, să evite orice acțiune care ar diviza și mai adânc», continuă el. «Colaborați cu noi să calmăm spiritele și să unim țara în momentul în care ne pregătim să-l învestim» pe Joe Biden drept «următorul președinte al Statelor Unite», pe 20 ianuarie”.

Data: 14 ianuarie 2021 – Titlurile zilei

TENSIUNILE POLITICE DE LA WASHINGTON

THE HILL: „Abandonarea liberei exprimări nu va rezolva problemele Americii”

THE WASHINGTON POST: „Capcanele urâte pe care Pompeo i le pregătește lui Biden (editorial)”

LA LIBRE BELGIQUE: „YouTube suspendă canalul lui Trump și înlătură un video pentru «risc de violență»”

LA LIBRE BELGIQUE: „Șeful majorității republicane din Senat, favorabil procedurii de destituire a lui Trump”

REUTERS: „Liderul majorității din Senat, republicanul Mitch McConnell, nu va convoca săptămâna aceasta plenul Senatului american”

Data: 18 ianuarie 2021 – Titlurile zilei

TENSIUNILE TRANZIȚIEI TRUMP - BIDEN

THE NEW YORK TIMES: „Secretarul de stat Pompeo nu lasă nicio punte neincendiată”

LES ECHOS: „Statele Unite: o tranziție a puterii sub înaltă tensiune”

Data: 20 ianuarie 2021- Titlurile zilei

DONALD TRUMP LA FINAL DE MANDAT

CNN: „Declarație a președintelui Donald Trump, la baza Andrews”

THE NEW YORK TIMES: „Președintele Donald J. Trump – sfârșitul

LE TEMPS: „Donald Trump nu este binevenit la Mar-a-Lago

JOE BIDEN - CEL DE-AL 46-LEA PREȘEDINTE AL SUA

CNN: „Discursul de învestire al președintelui SUA, Joe Robinette Biden”

THE HILL: „Chris Wallace: A fost cel mai bun discurs de învestire pe care l-am auzit vreodată”

THE FINANCIAL TIMES: „Cea mai importantă sarcină post-Trump este restaurarea instituțiilor americane”

FRANCE 24: „Joe Biden va lua încă de la învestire 17 măsuri pentru a șterge bilanțul lui Donald Trump”

Extrase de presă:

THE HILL (SUA), 20 ianuarie 2021: „Chris Wallace: A fost cel mai bun discurs de învestire pe care l-am auzit vreodată”⁴¹

„Prezentatorul Chris Wallace de la Fox News [televiziune considerată de orientare conservatoare, pro-republicană] a calificat discursul de învestire al președintelui Biden drept «cel mai bun» pe care el l-a «auzit vreodată», după ce noul președinte făcuse apel la unitatea întregii țării.

Prezentatorul emisiunii «Fox News Sunday» a afirmat că discursul a fost «cel mai bun» dintre toate pe care le-a auzit de la învestirea președintelui Kennedy în 1961.

«Mi s-a părut un discurs excelent», a declarat Wallace după ceremonia de învestire a lui Biden. «Mi s-a părut cel mai bun discurs de învestire pe care l-am auzit vreodată», a adăugat el.

Wallace a atras atenția asupra faptului că, «evident», discursul «a fost influențat de emoția» revoltei de la Capitoliu de acum două săptămâni, când o gloată de simpatizanți ai fostului președinte Trump au luat cu asalt clădirea, incident soldat cu cinci morți.

«A fost o gloată de bătăuși, de insurgenți, de teroriști interni la locul ceremoniei», a afirmat realizatorul de la Fox News. «Și Joe Biden spunea că democrația a învins. Am reușit să răzvim prin asta, și el vorbea despre cum va trebui să răzvim și pe viitor dacă va fi să fim o țară unită».

Wallace a subliniat de asemenea și că președintele a făcut apel la confruntarea cu supremația albă și terorismul intern și înfrângerea lor, remarcând că discursul a părut per total «în parte predică [religioasă], în parte discurs mobilizator».

«A fost un apel adresat calităților noastre morale, un apel care spunea că avem probleme enorme - Covid-19, economia, nedreptatea rasială, schimbarea climei -, dar că nu există nimic ce nu putem face dacă ne vom uni», a apreciat el.

«Cum s-a mai spus, aceasta e partea ușoară», a afirmat Wallace. «Acum el trebuie să transforme vorbele, retorica, în realitate și în fapte, dar eu cred că a fost un început minunat».

⁴¹Justine Coleman, „Chris Wallace: This was best inaugural address I've ever heard”, *The Hill*, 20 ianuarie 2021, <https://thehill.com/homenews/media/535043-chris-wallace-this-was-best-inaugural-address-ive-ever-heard> (accesat pe 24 februarie 2021).

Biden a fost învestit miercuri în calitate de cel de-al 46-lea președinte al SUA și a ținut un discurs de aproximativ 20 de minute, care a inclus și un moment de reculegere pentru cei 400.000 de americani răpuși de Covid-19.

«Acesta e momentul nostru istoric de criză și de provocare. Iar unitatea este calea înainte. Și noi trebuie să întâmpinăm acest moment în calitate de State Unite ale Americii».

IV. Relațiile internaționale în epoca Biden. Studiu de caz – titlurile din presa internațională

Imediat după investire, analiștii și presa americană și internațională au decupat primele luări de poziție și de program ale noului președinte american. Pentru acest mic studiu de caz, am ales titlurile cele mai importante și extrase din articole, selectate din „Revista Presei Internaționale”, constituind o scurtă revistă a presei cu referire la această temă.

Data: 20 ianuarie 2021

Extrase de presă:

THE NEW YORK TIMES (SUA), 20 ianuarie 2021 – „Biden poate repara ceea ce a stricat Trump”⁴².

„Acum, când, în sfârșit, Trump și-a părăsit funcția, președintele Biden are șansa de a împinge America înainte.

De multă vreme, 20 ianuarie 2021 părea o zi care s-ar putea să nu mai vină niciodată. Era acolo, departe, în calendar, era luminița chinuitoare a unui moment în care America ar putea, în sfârșit, să scape din ghearele celei mai rele, mai corupte și mai incompetente președinții din istoria națiunii.

Numărătoarea inversă s-a făcut mai întâi în săptămâni, apoi în ore și în minute, ca și când americanii ar fi așteptat sosirea unui an nou. În cazul de față, nu a fost doar arzătoarea dorință a celor peste 81 de milioane de americani de a întoarce pagina peste o administrație abominabilă, ci și teama legitimă de ceea ce ar mai putea face Trump atâta timp cât se mai află încă la putere, mai ales în lipsa mesajelor de pe Twitter. (Mă întreb chiar serios: ce se face el fără Twitter?)

În cele din urmă, în capitala națiunii, ziua de 20 ianuarie a venit conform

⁴² Jesse Wegman, „Biden Can Heal What Trump Broke”, *New York Times*, 20 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/20/opinion/biden-inauguration-trump.html> (accesat pe 25 februarie 2021).

calendarului, o zi friguroasă, cu vânt. De această dată, nu era nicio mulțime adunată pe Esplanada Națională (National Mall - o peluză care pornește de la Colina Capitoliului și care cuprinde o serie de muzee și monumente emblematice), ci doar câțiva oaspeți atent distanțați și așezați pe scaune rabatabile, în fața unui vast câmp de steaguri. La ora 11:50, judecătorul John Roberts a condus ceremonia jurământului prezidențial al lui Biden. Biden, rostind jurământul în calitate de cel de-al 46-lea președinte, și Kamala Harris, depunând jurământul ca fiind prima femeie în calitate de vicepreședinte, au stat chiar pe locul de unde Trump i-a incitat pe protestatarii de acum două săptămâni, iar evenimentul de-acum a fost cea mai potrivită amintire a acelei zile negre.

Dacă acel roi violent și plin de ură care s-a abătut asupra Capitoliului pe 6 ianuarie a reprezentat cam ceea ce este mai rău în America, cei prezenți, miercuri, pe podium au reprezentat cam ceea ce este mai bun.

«Democrația este fragilă», a declarat președintele Biden în discursul de învestitură. «Iar în acest moment, dragii mei prieteni, democrația a avut câștig de cauză».

Noul președinte a făcut apel la «ducru cel mai greu de câștigat într-o democrație – unitatea. Fără unitate, nu există pace. Numai amărăciune și furie. Nicio națiune, ci doar un stat al haosului».

Un singur lucru nu a pomenit Biden: numele predecesorului său. În împrejurări normale, asta ar fi însemnat o lipsă de respect. Dar a fost cât se poate de potrivit ca Trump să fie lăsat pe dinafară, un Trump care, oricum, nu se afla în asistență. El a tulit-o din oraș cu câteva ore mai devreme, rămânând până la sfârșit un laș copilăros și îmbufnat. A fost ultimul rateu din seria de rateuri în privința celor mai elementare atribuții ale funcției pe care o deținea.

Trump a reacționat ca și când ar fi fost prima persoană din istorie care a pierdut alegerile prezidențiale. Dar, desigur, orice alegeri prezidențiale au un perdant. Până miercuri, președinții care plecau, predau frâiele puterii cu distincție și cu spirit civic. Cei câțiva care au refuzat să asiste la învestirea succesului, cum ar fi Andrew Johnson (care a fost și pus sub acuzare), nu au difuzat minciuni despre legitimitatea victoriei adversarului. Mulți președinți știau că predau puterea cuiva care va duce țara într-o altă direcție. Dar o făceau oricum, nu pentru că le era ușor, ci tocmai pentru că le era greu – din cauză că prețuia valoarea idealului american mai mult decât propriul lor ideal.

Trump părăsește funcția ca fiind cel mai discreditat și mai deplorabil președinte din istorie. El a învrăjbit și a sleit țara. A făcut abuz de funcția sa până în ultimul moment posibil, revocând propriul său ordin din 2017, prin carele interzicea foștilor angajați ai Casei Albe să

între în campania de susținere. (Surpriză: el nu dorește niciodată „să usuce mlaștina”) Și a grațiat în ultimul minut niște prieteni și aliați, precum Steve Bannon, fostul șef al campaniei sale electorale, care este acuzat de fraudă la nivel federal pentru că ar fi stors bani de la propriii susținători ai lui Trump pe motiv că asta ar ajuta la ridicarea mult promisului zid de la frontieră.

Trump mai merită și o altă „distincție” – el a fost primul președinte care a fost pus de două ori sub acuzare. De această dată, s-ar putea ca el să fie și condamnat de Senat. Oricum, Congresul trebuie să se asigure că el nu va mai deține din nou o asemenea funcție. Odată pus sub acuzare ca politician, el trebuie să facă față și altor condamnări pe care le-a ocolit de-a lungul vieții – financiare, sociale și, eventual, penale.

Va trebui să treacă ceva timp ca să vedem cum o națiune acum atât de învrăjbită împotriva ei înșiși poate fi reunită și tămăduită. Oricum s-ar întâmpla, asta nu se va reuși uitând de abuzurile lui Trump sau uitând cine a fost complice la toate acestea. După cum nu se va întâmpla nici dacă ignorăm probleme profunde - de la inegalitatea economică la rasismul sistematic și la propagatorii dezinformărilor din mediile de socializare - care ne-au adus în această situație grea.

Biden nu poate rezolva singur aceste probleme, dar el este conștient de gravitatea situației și de greutățile care îl așteaptă. El intră în funcție cu cea mai slabă majoritate din Senat și cu o majoritate pe muchie de cuțit în Camera Reprezentanților. Programul său legislativ se va izbi de o Curte Supremă pe care republicanii au furat-o și au umplut-o cu cei mai duri conservatori din istorie – niște judecători în contrast cu majoritatea americanilor, dar care vor avea ultimul cuvânt în interpretarea Constituției și a legilor timp de decenii de-acum încolo.

Totuși, acum, merită să stăm și să sărbătorim ceea ce a reușit America prin alegerea lui Biden. Nu este vorba despre o națiune fermecată, alta decât cea care era înaintea instalării sale în funcție, iar dacă acum este vorba despre simplul fapt că America este condusă de un om de bun simț, un funcționar public cu experiență care dorește să îmbunătățească viața concetățenilor, e mare lucru. Nu e ușor lucru să votezi în sprijinul demiterii unui om autoritar și corupt. Americanii au făcut-o și își merită această zi. Instalarea unui președinte este un ritual de încoronare a autoguvernării.

În ultimele remarci din discursul său de miercuri, Biden se întreba ce ar putea spune generația viitoare despre cea de-acum. «Au tămăduit o țară bolnavă». Cu Biden la cârmă, națiunea are acum șansa să înceapă această tămăduire. El merită cele mai sincere urări de noroc și succes. El și America vor avea nevoie de asta”.

Data: 21 ianuarie 2021- Titlurile zilei

LA LIBRE BELGIQUE: „Ursula von der Leyen: Europa «are din nou un prieten la Casa Albă»”

FRANCE 24: „Cu Biden, Statele Unite vor continua să considere Ierusalimul drept capitală a Israelului”

HAARETZ: „După patru ani frenetici i-a venit rândul lui Biden (editorial)”

POLITICO: „Gorbaciov: Relațiile SUA-Rusia sunt «foarte îngrijorătoare», dar pot fi salvate”

RIA NOVOSTI: „Konstantin Kosacev consideră că Joseph Biden va fi pentru Rusia un adversar incomod”

TASS: „Leonid Slutskii consideră puțin probabilă revenirea SUA în Tratatul privind Cerul Deschis în mandatul lui Biden”

KATHIMERINI: „Noul secretar de stat american s-a arătat dur față de Turcia”

Data: 22 ianuarie 2021 – Titlurile zilei

PERSPECTIVELE NOII ADMINISTRAȚII AMERICANE

THE NEW YORK TIMES: „Biden poate repara ceea ce a stricat Trump”

LE TEMPS: „Acordul privind clima, zidul sau Covid: primele măsuri ale lui Biden pentru a destrăma moștenirea lui Trump”

FRANCE 24: „Investitura lui Joe Biden: aliații Statelor Unite sunt optimiști, Iranul și Rusia, sceptici”

LA LIBRE BELGIQUE: „«Un nou capitol», «Revenirea Americii»: presa internațională salută triumful democrației în Statele Unite»

PAGINA12: „Donald Trump: Trădarea democrației”

THE NEW YORK POST: „«Celebrating America» - un concert care nu a fost decât o nouă publicitate pentru Biden”

RAI NEWS: „Joe Biden este al 46-lea președinte al Statelor Unite: «Ajutați-mă să reunesc America»”

RAI NEWS: „Schimbări în relațiile SUA-Iran, după sosirea lui Joe Biden la Casa Albă”

Data: 25-27 ianuarie 2021- Titlurile zilei

LUPTA POLITICĂ DIN SUA; PRIMELE MĂSURI EXTERNE ALE NOII ADMINISTRAȚII

THE NEW YORK TIMES: „În timp ce procesul de punere sub acuzare plutește în aer, republicanii ezită să-l pedepsească pe Trump”

SABAH: „A interpreta corect posibila influență a lui Biden”

MILLIYET: „SUA vor relua ajutorul pentru palestinieni”

RIA NOVOSTI: „Rusia și SUA au convenit prelungirea Tratatului START”

REUTERS: „Joe Biden a promis să înlocuiască parcul auto al guvernului SUA cu vehicule electrice”

Extrase de presă:

THE NEW YORK TIMES: 25 ianuarie 2021 - „În timp ce procesul de punere sub acuzare plutește în aer, republicanii ezită să-l pedepsească pe Trump”⁴³.

„Șefii Camerei Reprezentanților au trimis Senatului un proiect potrivit căruia Donald J. Trump este acuzat de «incitare la insurecție». Dar republicanii dau tot mai mult de înțeles că nu au de gând să-l găsească vinovat.

Pentru a doua oară în numai un an, luni, Camera Reprezentanților a trimis Senatului un proiect vizând trimiterea lui Donald J. Trump în judecată, punându-i astfel soarta în mâinile celor 30 de senatori republicani care, cel puțin deocamdată, par să nu dorească condamnarea lui.

În cursul unei zile marcate mai mult de ceremonii decât de evenimente importante, nouă coordonatori ai procedurii de condamnare din Camera Reprezentanților au traversat Capitoliul ca să informeze Senatul că ei sunt pregătiți să îl pună sub acuzare pe Trump pentru “incitare la insurecție” - o acuzație aprobată de ambele partide după ce fostul președinte a provocat o violentă revoltă care a zguduit Capitoliul. Dar cum ceva din indignarea provocată de răzmerița din 6 ianuarie s-a diminuat deja, puțini sunt republicanii care par dispuși să repudieze un lider care dispune încă de o mare influență asupra partidului lor și să se alătore democraților întru condamnarea lui.

Senatorii au plănuț să amâne discutarea procesului până pe 9 februarie. Asta îl va face

⁴³Nicholas Fandos, „With Impeachment Trial Looming, Republicans Waver on Punishing Trump”, *New York Times*, 25 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/25/us/politics/trump-republicans-impeachment-trial.html>, (accesat pe 25 februarie 2021).

pe președintele Biden să câștige timp și să obțină confirmarea celor mai importanți membri ai cabinetului său, iar republicanilor le va oferi un respiro ca să-și cântărească pozițiile în ceea ce ar putea fi în aceeași măsură un referendum pe tema propriului lor viitor și al partidului, precum și în privința lui Trump.

Spre deosebire de ultima tentativă de punere sub acuzare a lui Trump, când partidul său s-a mobilizat rapid în jurul său, o serie de republicani, printre care și senatorul de Kentucky Mitch McConnell, liderul minorității, au dat de înțeles că sunt dispuși să-l judece pe fostul președinte după ce încăpățânata campanie a acestuia de a schimba rezultatul alegerilor s-a dovedit inutilă. Asta ar permite Senatului să voteze din nou pentru a-l împiedica să mai dețină din nou funcția. Dar pe măsură ce procesul se apropie numărul lor s-a micșorat și nu se va mai ajunge la cei 17 republicani necesari, care ar fi trebuit să se alătore democraților pentru a asigura condamnarea.

Un sondaj efectuat de *The New York Times* în ajunul procesului a constatat că 27 de republicani s-au declarat împotriva punerii sub acuzare a lui Trump sau a tragerii sale la răspundere în vreun fel sau altul. 16 republicani s-au declarat nehotărâți, iar șapte nu au oferit niciun răspuns. Cei mai mulți dintre cei care s-au opus au făcut-o mai mult din cauza unor obiecții legate de procedură decât din dorința de a-l apăra pe Trump.

Cum miza este atât de mare, senatorii nu s-au prea putut inspira dintr-un precedent care să-i călăuzească. Trump este singurul președinte care a fost supus de două ori procedurii de demitere, iar procesul ar fi primul în care Senatul ar trebui să ia în considerație punerea sub acuzare a unui fost președinte.

Faptul că republicanii au evitat atât de mult să discute acțiunile lui Trump demonstrează cât de precară a fost situația lor politică. Puțini contestă faptul că Trump este cel puțin în parte vinovat de atacul cel mai violent la adresa guvernului american de după războiul din 1812 (război între Statele Unite și Marea Britanie, care a durat până în anul 1815, n. red.), iar în privat mulți îl consideră vinovat de faptul că i-a făcut să piardă controlul asupra Camerei Reprezentanților, asupra Senatului și asupra Casei Albe. Dar el rămâne încă un personaj popular printre alegătorii republicani, iar mulți congresmeni se tem că, dacă i-ar sta împotriva, el ar influența voturile astfel încât să îi facă să-și piardă funcția.

«Cred că asta depinde de statul din care ești și de etapa carierei în care te afli», le-a declarat râzând scurt reporterilor senatorul Lindsey Graham, un republican din Carolina de Sud, atunci când a fost întrebat ce li s-ar întâmpla republicanilor care ar vota în favoarea condamnării lui.

Alte aspecte ale procesului au început să atragă atenția luni, când senatorul Patrick J.

Leahy, președinte temporar al Senatului, a declarat că va prezida procesul, asumându-și rolul deținut anul trecut de judecătorul-șef John J. Roberts Jr.

Potrivit Constituției, judecătorul-șef al Curții Supreme din Statele Unite este cel care prezidează orice proces vizând punerea sub acuzare a președintelui sau a vicepreședintelui. Dar Constituția nu precizează și cine ar examina pozițiile celorlalți, inclusiv pe cea a foștilor președinți (ai completului). Schumer și judecătorul Roberts nu s-au arătat dispuși să își asume acest rol, un rol care i-ar face pe cel din urmă și Curtea Supremă să se implice în lupta politică pe tema lui Trump.

La prima punere sub acuzare a lui Trump de anul trecut rolul a fost în general onorific. Dar în calitate de președinte, Leahy, care este un democrat din Vermont, ar putea stabili anumite reguli în privința principalelor aspecte legate de admiterea probelor, după cum putea decide chiar și dacă, în conformitate cu Constituția, procesul împotriva fostului președinte este permis. El poate totodată să își rezerve dreptul de a vota.

Funcția i-ar fi putut reveni totodată și vicepreședintei Kamala Harris, în calitate sa de președintă a Senatului. Dar este clar că un asemenea demers din partea dnei Harris, vizând coordonarea procedurilor, ar fi aproape sigur văzut drept o tentativă a democraților de a profita de noua lor putere ca să-l pedepsească pe liderul partidului politic rival,

Prezența lui Leahy le-ar putea aduce democraților acuzații similare din partea dreptei, mai ales dacă el va emite hotărâri controversate, dar oficialii afirmă că, în lipsa unui judecător-șef, nu există o alternativă clară. Leahy a rămas ferm pe poziție, subliniind că va trata „cât se poate de serios” jurământul pe care îl va depune, ca să poată asigura o «justiție imparțială»”.

Data: 26 ianuarie 2021 – Titlurile zilei

AȘTEPTĂRI DE LA NOUL LOCATAR DE LA CASA ALBĂ

MILLIYET: „SUA vor relua ajutorul pentru palestinieni”

RIA NOVOSTI: „Rusia și SUA au convenit prelungirea Tratatului START”

REUTERS: „Joe Biden a promis să înlocuiască parcul auto al guvernului SUA cu vehicule electrice”

LE FIGARO: „Prima convorbire telefonică între Macron și Biden: «o mare convergență de idei», potrivit Palatului Élysée”

TRIBUNE DE GENEVE: „Nicolás Maduro vrea «să întoarcă pagina» în relația cu Statele Unite”

THE HILL: „Cultura anulării îi ia în colimator pe moderați”

FORUMUL DE LA DAVOS

LA LIBRE BELGIQUE: „Xi Jinping avertizează contra «unui nou război rece»”

ANSA: „Între urgența Covid și climă, la Davos a început Forumul Economic Mondial (WEF)

Data: 28 ianuarie 2021 - Titlurile zilei

RELAȚIILE SUA - RUSIA ÎN EPOCA BIDEN

ANSA: „Biden l-a sunat pe Putin, cu care a vorbit despre Ucraina și despre Navalnîi”

RUSSIA TODAY: „Kremlinul a caracterizat conversația dintre Putin și Biden ca fiind una sinceră”

RIA NOVOSTI: „Obiectivul principal al discuției dintre Putin și Biden l-a constituit «testarea terenului» (*National Interest*)”

RIA NOVOSTI: „Prelungirea Tratatului START este cea mai importantă realizare a Rusiei și a Statelor Unite ale Americii (Medvedev)”

STATELE UNITE ÎN EPOCA BIDEN

LA LIBRE BELGIQUE: „Biden anunță un viitor summit internațional despre climă”

LA LIBRE BELGIQUE: „Un tribunal îi aplică o înfrângere lui Biden și blochează una din deciziile sale”

THE NEW YORK TIMES: „Mișcarea Proud Boys, tot mai urmărită în ancheta pe tema incidentelor de la Capitoliu”

Data: 29 ianuarie 2021 - Titlurile zilei

DE LA EXTREMISMUL INTERN LA PROVOCĂRILE EXTERNE

LE FIGARO: „Statele Unite în alertă în față riscului de violențe extremiste”

THE NEW YORK TIMES: „Iranul caută un avantaj pe lista de priorități a lui Biden”

LA LIBRE BELGIQUE: „Beijingul îl avertizează pe Biden: a bloca China e o «misiune imposibilă»”

TRIBUNE DE GENEVE: „SUA cer retragerea imediată din Libia a forțelor Rusiei și Turciei”

LE SOIR: Statele Unite: Biden suspendă vânzările de arme către Riad și de avioane de vânătoare F-35 către Emirate”

RAI NEWS: „Climă: Biden va găzdui un summit al liderilor mondiali pe 22 aprilie”

IL FATTO QUOTIDIANO: „Putin, la Forumul Economic Mondial: «Divergențele cu SUA sunt în creștere, lumea se îndreaptă spre un viitor distopic»”

DANAS: „Unitatea SUA-UE este esențială pentru succesul în Balcanii de Vest, declară emisarul UE pentru dialogul Belgrad-Pristina”

Data: 01 februarie 2021 - Titlurile zilei

RELAȚIILE SUA – RUSIA

RIA NOVOSTI: „SUA trebuie să se pregătească pentru ce este mai rău în războiul cu Rusia (*Forbes*)”

HUFFINGTON POST: „Fost spion: «Donald Trump a fost omul KGB-ului timp de 40 de ani»”

Data: 03 februarie 2021 - Titlurile zilei

RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN EPOCA BIDEN

LA LIBRE BELGIQUE: „Ursula von der Leyen: Europa «are din nou un prieten la Casa Albă»”

FRANCE 24: „Cu Biden, Statele Unite vor continua să considere Ierusalimul drept capitală a Israelului”

HAARETZ: „După patru ani frenetici i-a venit rândul lui Biden (editorial)”

POLITICO: „Gorbaciov: Relațiile SUA-Rusia sunt «foarte îngrijorătoare», dar pot fi salvate”

RIA NOVOSTI: „Konstantin Kosacev consideră că Joseph Biden va fi pentru Rusia un adversar incomod”

TASS: „Leonid Sluțkii consideră puțin probabilă revenirea SUA în Tratatul privind Cerul Deschis în mandatul lui Biden”

KATHIMERINI: „Noul secretar de stat american s-a arătat dur față de Turcia”

HABERTÜRK: „Turcia trebuie să analizeze și să urmărească atent această mutare a Statelor Unite”

Data: 08 februarie 2021 - Titlurile zilei

SUA SE REPOZIȚIONEAZĂ PE SCENA GLOBALĂ

EURONEWS: „Biden: «Vom înfrunta Rusia și China și vom crește numărul refugiaților»”

LE FIGARO: „Statele Unite: Joe Biden se detașează complet de diplomația lui Trump”

THE TIMES OF ISRAEL: „Khamenei, din Iran: Înainte ca Iranul să revină în acordul nuclear, SUA trebuie să ridice sancțiunile”

FRANCE 24: „Nuclear: Washingtonul trebuie să ridice sancțiunile pentru ca Iranul să respecte acordul, spune Khamenei”

LA LIBRE BELGIQUE: „Biden insistă pe lângă Beijing asupra drepturilor uigurilor, ale Hong Kong-uli și Tibetului”

LE POINT: „Emmanuel Macron visează să fie un "facilitator" al dialogului dintre Iran și Statele Unite”

Data: 09 februarie 2021-Titlurile zilei

DIRECȚII ÎN POLITICA EXTERNĂ AMERICANĂ

LA LIBRE BELGIQUE: „Nu va fi conflict, ci o «competiție extremă»: Biden anunță atitudinea față de China”

LA LIBRE BELGIQUE: „Biden nu va ridica sancțiunile atâta timp cât Teheranul nu-și respectă angajamentele”

LA STAMPA: „Statele Unite vor reveni în calitate de observator în Consiliul ONU pentru Drepturile Omului”

Data: 12 februarie 202 - Titlurile zilei

AL DOILEA PROCES ÎMPOTRIVA LUI DONALD TRUMP

THE NEW YORK TIMES: „Ziua a doua s-a încheiat într-un haos procedural având în vedere că senatorul Mike Lee a cerut să i se radieze numele din motivațiile acușării”

LE SOIR: „Statele Unite: Deschiderea unei anchete asupra presiunilor post-electorale ale lui Donald Trump”

Ce va face Donald Trump după Casa Albă? Câteva scenarii

În încheiere, redau o listă de nouă scenarii pe care Brookings Institute, un *think tank* de la Washington, le-a enumerat, în legătură cu posibilele activități viitoare ale fostului președinte Donald Trump:

- Va conduce aripa Trumppublicană din partid.
- Va forma un nou partid.

- Va continua să le ceară suporterilor săi să demonstreze violent.
- Își va crea propria firmă de comunicare.
- Va dispărea în anonimatul politic.
- Va fi condamnat de Senat în procesul de *impeachment*.
- Problemele cu justiția îi vor complica cariera politică.
- Va merge la închisoare.
- Va pleca în străinătate⁴⁴.

Donald Trump a fost caracterizat de imprevizibilitate și e cu atât mai greu de spus dacă vreunul dintre scenariile avansate de Brookings Institute în ceea ce-l privește se va adevăra. Deocamdată, știm sigur că unul dintre ele, cel că va fi condamnat în procesul de *impeachment*, a fost deja infirmat.

Notă: În finalul acestui articol doresc să subliniez profesionalismul editorilor și traducătorilor care editează Buletinul „Revista Presei Internaționale”, care a devenit o sursă fundamentală de informare pentru analiza subiectelor și temelor care rețin atenția opiniei publice.

Bibliografie

- AVRAMESCU, Cătălin, *Constituția SUA - comentariu, text și note*, Ed. Humanitas, București, 2010.
- BARRETT, Devlin; HSU, Spencer S., „Justice Department, FBI debate not charging some of the Capitol rioters”, *The Washington Post*, 23 ianuarie 2021, https://www.washingtonpost.com/national-security/doj-capitol-rioters-charges-debate/2021/01/23/3b0cf112-5d97-11eb-8bcf-3877871c819d_story.html (accesat 20 februarie 2021).
- BILLIAS, George Athan, *Constitutionalism Heard Round the World. A global perspective*, New York University Press, New York, 2009.
- COLEMAN, Justine, „Chris Wallace: This was best inaugural address I've ever heard”, *The Hill*, 20 ianuarie 2021, <https://thehill.com/homenews/media/535043-chris-wallace-this-was-best-inaugural-address-ive-ever-heard> (accesat pe 24 februarie 2021).
- CURRIE, David P., „Constituția Statelor Unite ale Americii. Comentarii”, Ed. Nord Est, Iași, 1992.
- FANDOS, Nicholas, „With Impeachment Trial Looming, Republicans Waver on Punishing Trump”, *New York Times*, 25 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/25/us/politics/trump-republicans-impeachment-trial.html> (accesat pe 25 februarie 2021).
- FRIEDMAN, Thomas L., „Trump Is Blowing Apart the G.O.P. God Bless Him”, *New York Times*, 12 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/12/opinion/republicans-trump.html> (accesat pe 25 februarie 2021).
- FRIEDRICH, Carl J., *The Impact of American Constitutionalism Abroad*, Boston University, 1967.
- FRUM, David, „Trump Crosses a Bright-Red Line”, *The Atlantic*, 4 ianuarie 2021, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/01/trumps-georgia-call-crosses-red-line/617536/> (accesat pe 24 februarie 2021).

⁴⁴Adrian Novac, „Ce va face Donald Trump după Casa Albă? Câteva scenarii”, *G4Media*, 7 februarie 2021, <https://www.g4media.ro/ce-va-face-donald-trump-dupa-casa-alba-cateva-scenarii.html> (accesat pe 25 februarie).

FUKUYAMA, Francis, „Rotten to the Core? How America’s Political Decay Accelerated During the Trump Era”, *Foreign Affairs*, 18 ianuarie 2021, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-01-18/rotten-core> (accesat pe 20 februarie 2020).

HAYEK, Friedrich A., *Constituția libertății*, traducere de Lucian-Dumitru Dîrdală, Editura Institutul European, Iași, 1998.

KRUGMAN, Paul, „This Putsch Was Decades in the Making”, *New York Times*, 11 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/11/opinion/republicans-democracy.html> (accesat 21 ianuarie 2021).

KRUGMAN, Paul, „How the Republican Party Went Feral”, *New York Times*, 4 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/04/opinion/trump-republican-party.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

LIPTON, Eric; PROTESS, Ben; EDER, Steve, „An Urgent Reckoning for the Trump Brand”, *New York Times*, 11 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/11/business/trump-brand-capitol-mob.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

MISCHIE, Dana, „Alin Fumurescu, politolog: «Kamala Harris e marea necunoscută, nu Joe Biden». Interviu”, *Adevărul*, 23 ianuarie 2021, <https://adevarul.ro/international/statele-unite/alinfumurescu-politolog-kamala-harris-e-marea-necunoscuta-nu-joebiden-interviu-1-6009d6d45163ec42712fa59d/index.html> (accesat pe 24 februarie 2021).

MURSE, Tom, „How Presidents and Vice Presidents Are Elected”, *ThoughtCo*, 15 ianuarie 2021, <https://www.thoughtco.com/president-and-vice-president-opposing-parties-3367677> (accesat pe 22 februarie 2021).

NOVAC, Adrian, „Ce va face Donald Trump după Casa Albă? Câteva scenarii”, *G4Media*, 7 februarie 2021, <https://www.g4media.ro/ce-va-face-donald-trump-dupa-casa-alba-cateva-scenarii.html> (accesat pe 25 februarie).

SADEGHI, Mackenzie, „Fact check: Video shows Trump family in tent before Jan. 6 rally”, *USA Today*, 11 ianuarie 2021, <https://eu.usatoday.com/story/news/factcheck/2021/01/11/fact-check-video-shows-trump-family-tent-before-jan-6-rally/6616490002/> (accesat pe 20 februarie 2021).

TOMPEA, Doru, „O constituție simplă și clară pentru o națiune mare și puternică”, în Sorin BOCANCEA (coord.), „Opinii esențiale pentru legea fundamentală”, Ed. Institutul European, Iași, 2013.

UNTEANU, Cristian, „Chemări la violență fără precedent în SUA. «Fiți gata de război. Vom obține președintele pe care-l vrem sau vom muri»”, *Adevărul*, 13 ianuarie 2021, <https://adevarul.ro/international/statele-unite/chemari-violenta-precedent-sua-fiti-gata-razboi-vom-obtine-presedintele-care-l-vrem-vom-muri-1-5f5eaf345163ec4271e52adb/index.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

WEGMAN, Jesse, „Biden Can Heal What Trump Broke”, *New York Times*, 20 ianuarie 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/20/opinion/biden-inauguration-trump.html> (accesat pe 25 februarie 2021).

***, „The Annenberg Guide to the United States Constitution”, <https://www.annenbergclassroom.org/constitution/> (accesat pe 25 februarie 2021).

***, „Split Electoral Votes in Maine and Nebraska”, <https://www.270towin.com/content/split-electoral-votes-maine-and-nebraska/> (accesat pe 22 februarie 2021).

***, „Francis Fukuyama: Putred până în măduvă? Despre problemele profunde ale Statelor Unite și fracturile din societatea americană”, *G4Media*, 19 ianuarie 2021, <https://www.g4media.ro/francis-fukuyama-putred-pana-in-maduva-despre-problemele-profunde-ale-statelor-unite-si-fracturile-din-societatea-americana.html> (accesat pe 20 februarie 2021).

***, „Rush Limbaugh: Pro-Trump mob «undoubtedly» included «some antifa Democrat-sponsored instigators»”, *Media Matters*, 7 ianuarie 2021, <https://www.mediamatters.org/january-6-insurrection/rush-limbaugh-pro-trump-mob-undoubtedly-included-some-antifa-democrat> (accesat pe 20 februarie 2021).

***, „Capitol riots: Who has the FBI arrested so far?”, *BBC News*, 5 martie 2021, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55626148> (accesat pe 5 martie 2021)

***, „Affidavit in support of criminal complaint and arrest warrant”, United States District Court for the District of Columbia, 13 ianuarie 2021, <https://www.justice.gov/opa/page/file/1354781/download> (accesat pe 5 martie 2020)

***, „Fact check: Video shows prankster not Antifa rep saying he was paid to protest at the Capitol”, *Reuters*, 8 ianuarie 2021, <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-antifa-paid-protest/fact-check-video-shows-prankster-not-antifa-rep-confessing-he-was-paid-to-protest-at-the-capitol-idUSKBN29D219> (accesat pe 20 februarie 2021).

***, „Fact check: Photo is not proof that trespasser pictured in the Capitol building was part of Antifa”, *Reuters*, 7 ianuarie 2021, <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-protester-antifa-photo/fact-check-photo-is-not-proof-that-trespasser-pictured-in-the-capitol-building-was-part-of-antifa-idUSKBN29C302> (accesat pe 20 februarie 2021).

***, „Trump dropped by biggest lender Deutsche Bank for future business: NYT”, *Reuters*, 12 ianuarie 2020, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-deutsche-bank-idUSKBN29H0PM> (accesat pe 20 februarie 2021).

***, „Quand Trump demande à un élu de «trouver» des votes en sa faveur”, *Le Point*, 4 janvier 2021, https://www.lepoint.fr/monde/quand-trump-demande-a-un-elu-de-trouver-des-votes-en-sa-faveur-03-01-2021-2408021_24.php (accésat pe 24 februarie 2021).

***, „La lettre de Mike Pence qui explique pourquoi il a refusé de démettre Donald Trump”, *La Libre*, 13 janvier 2021, <https://www.lalibre.be/international/amerique/elections-us/la-lettre-de-mike-pence-qui-explique-pourquoi-il-a-refuse-de-demettre-donald-trump-5ffea2269978e227df8d203e> (accésat pe 25 februarie 2021).